

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

ARKEOLOJİ VE SANAT TARİHİ

ARKEHE

DERGİSİ

SAYI 12 - 15 TL

Antik Çağ'da

KORSANLIK

HELLEN
DÜNYASINDA
KORSANLIK

KORSANLIĞIN
SİKKELERE
YANSIMASI

BARBAROSLAR
ÇAĞI

VIKİNG
KORSANLARI

AKDENİZ'DE TÜRK
KORSANLIĞI

OCAK - SUBAT 2020

ISSN 2667-7970

9 772667 797005

Ücretsiz PDF kitap Arşivi: <https://arkehe.org>

Künye

İmtiyaz Sahibi
Mert ŞAHİNER

Yazı İşleri Müdürü/
Genel Yayın Yönetmeni
Damla BAYAZIT

Editör
Ömer Can TAŞPINAR

Dergi Danışmanı
Prof. Dr. Bilal SÖĞÜT
Prof. Dr. Hüseyin Sabri ALANYALI

Görsel Yönetmen / Grafik Tasarım
ErayDEMİR

Çeviri
KubilayAY

Reklam ve Halkla İlişkiler
info@arkhedergi.com

Yazınsal ve Görsel Katkıda Bulunanlar
Prof. Dr. Pınar Ülgen, Doç. Dr. Ahmet Tolga Tek, Doç. Dr. Hüseyin Sami Öztürk, Dr. Halil Yavaş, Arş. Gör. Enes Depe, Arş. Gör. Furkan Külünk, Arş. Gör. Onur Sadık Karakuş

Kapak Görseli
"Yolculuk", Konsept İllüstrasyon, Karen Wade

Yönetim Yeri
Bahçelievler Mahallesi, Şimşek Sokak No:80 Kat:3
Tepebaşı/ Eskişehir

ISSN
2667 – 7970

Basım Yeri
Özkağıtçılık Matbaacılık
Estim Toptancılar İş Merkezi 7. Cadde No:1 Eskişehir
0222 228 04 25

Teşekkür
Mehmet BEZDAN

***Dergide yer alan içeriğin yayın hakları Arkhe Dergisi'ne aittir. Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında dergi içeriğinin bir kısmı ya da tamamı yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz, yayımlanamaz, dağıtılamaz.**

***Dergide yer alan makaleler ile ilgili her türlü yasal ve etik sorumluluk yazarlara aittir.**

Editörden

Korsanlık, en eski çağlardan başlayarak özellikle Akdeniz Havzası'nda yaşayan bütün halklarda görülmektedir. Denize kıyısı olan neredeyse bütün halklar korsanlıkla ilgili uzun bir tarihe sahiptir. Tarih boyunca pek çok farklı sebeple gerçekleştirilmiş olan korsanlık faaliyetlerinin temelinde genellikle diğer halklara ya da uluslara karşı edilecek üstünlüğü ele geçirme isteği yatırdı. En eski çağlarda ise bu faaliyetlerin sebebi daha çok hayatta kalabilmek için gerekli olan temel ihtiyaçları elde edebilmektir.

Bilinenin aksine korsanlar her dönemde acımasız haydutlar olarak görülmemiş, eski çağlarda düman ülkelerin gemilerine saldıran korsanlar halkları tarafından kahraman olarak görülmüşlerdir. Bu sebeple korsanlığın denizlerdeki güvenliğini sağlamak amacıyla koyulan yasaları tanımayarak ortaya çıktığını düşünmek büyük bir yanıldır. Eski çağlarda korsanlık uzun bir süre suç değil diğerleri gibi sıradan bir meslek olarak görülmüştür. Uygarlığın gelişmesiyle birlikte bu faaliyetler suç olarak görülmeğe başlanmış ve cezalandırılmıştır. Bazı dönemlerde korsanlar devletler ve hükümdarlarla iş birliği içerisinde hareket etmişlerdir.

Bu sayımızda denizciliğin başlangıcıyla paralel olarak ortaya çıktığı düşünülen korsanlık faaliyetlerini, bu faaliyetlerin sebeplerini, uygarlık tarihi içerisinde korsanlığa karşı olan bakış açısının ne şekilde değişime uğradığını, tarihteki önemli korsanları Antik Çağ ve Hellenistik Çağ uygarlıkları, Vikingler, Osmanlı İmparatorluğu gibi pek çok uygarlık üzerinden anlatıyoruz.

Keyifli okumalar dileriz.

Damla BAYAZIT

ARKHE

İÇİNDEKİLER

Antik Çağ'da Korsanlık

4-15

Hellenistik Çağ'a Kadar Hellen Dünyasında Korsanlık / Haydutluk
Hüseyin Sami ÖZTÜRK

16-21

Geç Hellenistik Dönem'de Akdeniz'de Korsanlık ve Sikkelere Yansıması
Ahmet Tolga TEK

22-29

Heniokhilerden Gotlara: Roma Egemenliğinde Karadeniz'de
Korsanlık Faaliyetleri - *Onur Sadık KARAKUŞ*

30-33

Korsanlıktan Devletleşmeye Giden Süreçte Vikingler
Pınar Ülgen, Halil YAVAŞ

34-41

Akdeniz'de Türk Korsanlığının Gelişimi: Barbaroslar Çağı
Enes DEPE

44-53

Yenilgisiz Korsan Kanhoji Angrey: Avrupalılara Direnen Hintli
Furkan KÜLÜNK

56-61

ANTİK ÇAĞ'DA KORSANLIK

Korsanlığın başlangıç noktasını incelemek için öncelikle denizcilğin ve denizci ulusların tarihini incelemek gerekir.

Denizciliğin görülmeye başlandığı eski çağlardan bu yana korsanlık faaliyetleri de görülmektedir. Ancak yaygın olarak bilinenin aksine korsanlar her dönemde acımasız, yağmacı haydutlar olarak görülmemiştir. Bazı korsanlar ülkeleri, halkları ve inançları için sadece düşman ülkelerin gemilerine saldırmışlardır. Bu sebeple halkları tarafından kahraman olarak görülmüşlerdir. Bu sebeple korsanlığın denizlerdeki güvenliği sağlamak amacıyla koyulan yasaları tanımayarak bir anda ortaya çıktığını düşünmek büyük bir yanılgıdır.

Antik Çağ'da özellikle Akdeniz Havzası'nda yaşamış olan hemen bütün toplumlarda korsanlık görülmektedir. Başlangıçta korsanlık toplumsal yaşamın bir parçası gibidir. Denizci Antik Çağ toplumları için korsanlık, hayatta kalabilmek amacıyla başvurdukları bir zorunluluktur. Pek çok ilkel toplum hayatlarını sürdürülebilmek için karada gerçekleştirdikleri savaşlara benzer şekilde denizde de korsanlık faaliyetlerine başlamışlardır. Bu dönemde korsanlık toplum tarafından kabul görmüş bir meslektir.

Farklı ırklar Akdeniz çevresinde yerleşip uluslar halinde örgütlendiklerinde kendi aralarında savaşarak denizdeki üstünlüğü ele geçirmeye çalışmışlardır. Bu halklar arasındaki korsanlık olayları Antik Çağ'da görülen en önemli savaş nedenleri arasındadır.

Yüzyıllar boyunca pek çok ulus denizdeki üstünlüğü ele geçirmek istemiş, zaman zaman birbirleriyle ittifak yaparak kendilerinden güçsüz devletlere karşı korsanlık faaliyetlerinde bulunmuşlardır.

Kartaca'yı yenerek Antik Çağ'ın en güçlü donanmasını yok eden Roma, korsanlığa farklı bir boyut kazandırmıştır. Bu olaydan sonra korsanlık hiçbir ittifak ya da dostluk anlaşmasıyla birbirine bağlı olmayan ulusların sürdürdüğü yasal bir saldırı biçimi olmaktan çıkmıştır. Bu dönemden sonra korsanlığın bir ulusu yoktur.

Bilinenin aksine korsanlar genellikle gemileri batırmaz, en az zararlı ele geçirmeye çalışırlardı. Korsanlar için asıl amaç gemiyi ve içindeki ganimeti en az zararla ele geçirmek sonrasında satabilecekleri en yüksek fiyata satmaktır. Ele geçirdikleri gemilerdeki insanları zaman zaman köle pazarlarında satarlardı.

Korsanlar her yıl bahar aylarında başlayan deniz mevsiminde sefere çıkarlar, bahar ve yaz ayları boyunca sefer yapıp son baharda limana dönerlerdi.

Antik Çağ'da oldukça büyük bir güce sahip olan korsanlar kentleri, kaleleri ve büyük serveti olan bir haydutlar cumhuriyeti gibidir.

Fenikeliler

Homeros, Fenikelileri usta ancak hilebaz denizciler olarak nitelendirmiştir. Herodotos'a göre ise Fenikeliler eskiden Kızıldeniz kıyılarında yaşırdı. Oradan Suriye'ye ve Filistin kıyılarına göç ettiler. Dar ve pek çok kaynaktan yoksun bir kıyı şeridine yerleşen Fenikeliler denize açılmak zorunda kaldılar. Pek çok koloni kurarak Akdeniz'de hakimiyet sağladılar. Fenikelilere dair elimizdeki bilgiler genellikle mitlerden ve efsanelerden ibarettir. Fenikelilere özgü kolonizasyon anlayışının temel özelliklerini bu efsanelerden öğreniyoruz.

Önceleri balıkçılıkla ilgilenen Fenikeliler zaman içinde deniz ticaretine yönelmişlerdir. Fenikeli zanaatkar cam, kumaş, değerli taş ve madenleri işlemek konusunda ustadırlar.

İlk zamanlar kıyıdan belli bir uzaklıkta ve gündüzleri yol alan Fenikeli denizciler zamanla yıldızlara bakarak denizde ilerlemeyi öğrenmişlerdir. Böylece çok uzak bölgelere gitmiş, altın ve gümüş gibi değerli madenler, değerli taşlar, parfümler, fildişi ve yaşıdıkları bölgede bulunmayan çeşitli bitkilerle geri dönmüşlerdir. Zamanla denizcilik ve deniz ticareti konusunda çok fazla ilerlemişlerdir.

Fenikeli denizciler tüm bunların yanı sıra korsanlık yapmaktan da çekinmemişlerdir. Çoğunlukla kıyıya yanaşıp ellerindeki değerli şeyleri satmaya çalışırlardı. Ancak karşılına çıkanları alt edebileceklerinden emin olduklarında yağmacı kimliklerine bürünür, pek çok yeri yağmalar ve ellerine geçen her şeyi alıp götürürlerdi. Asya'nın köle pazarlarında satabilecekleri kadınları ve çocukları kaçıtırırlardı. Aristoteles Fenikeliler için güçten başka bir şeyi önemsemediklerini, ticaret alanında sunduklarını geri çeviren kişilerin ellerindekileri yağmaladıklarını söylüyor.

Tüm bunlara rağmen insanların henüz yasalardan haberdar olmadığı, yaşamak için mücadele etmek zorunda kaldığı ve yaşamlarını sürdürebilecekleri şeylere sahip olmaya çalıştıkları bu dönemde korsanlık ve haydutluk değerleri gibi sıradan bir meslek olarak görülüyordu.

Yunan Korsanlığı

Yunanistan'ın coğrafi konumu korsanlık açısından oldukça elverişliydi. Üç tarafı denizlerle çevrili olan bölgenin merkezinde bir körfez ve pek çok liman bulunuyordu.

Yunanistan ve Ege Adaları'nda yaşayan halklar denizciligi yağma yoluyla zenginleşmeyi sağlayan bir araç olarak görüyorlardı. Korsanlık bu dönemde zenginlik ve güç kazandıran bir meslek demektir. Yunan korsanları etrafları güçlü kalelerle çevrilmemiş olan küçük kasabalara saldırıp yağmalarlardı. Daha sonraki dönemlerde deniz kıyısına kurulan yeni kentler güçlü kale duvarlarıyla çevrilmiştir. Bu durum hem korsanlara hem de komşulara karşı güçlenmeyi sağlamıştır. Ancak korsanlık faaliyetleri uzun dönemler boyunca devam ettiginden hem adalarda hem de kıta topraklarında kaleler denizden uzak bölgelere inşa edilmiştir.

Eski çağlardan başlayarak Med Savaşları'na kadar Yunan tarihi, bölgeyi istila eden pek çok farklı halkın eşkıyalık ve şiddet olaylarına sahne olmuştur.

Med Savaşları MÖ 5. yüzyılda Yunan kent devletleri ve Persler arasında gerçekleşen savaşlardır. Politik alanda bölünmüş olan Antik Yunanistan ile dönemin en güçlü imparatorluğu olan Persler arasındaki çatışmalar ilk olarak Büyük Kiros'un İyonya'yı istila etmesiyle başlamıştır. Med Savaşları Perslerin, Atina ve Eretria'nın İyonyalılara yardım ettikleri gerekçesiyle kıta Yunanistan'ı işgal etmesi ve sonrasında gelişen bir dizi savaşın öyküsüdür.

Yunanistan'a yönelik ilk Pers istilası MÖ 492 yılında başlamıştır. Yunanistan üzerine düzenlenen bu ilk sefer bir dizi olumsuzluk sebebiyle büyük kayıplarla sonuçlanmıştır. Pers donanması Aynoroz Dağı kıyılarında büyük bir fırtınaya yakalanmış ve 300 gemi kaybetmiştir. Yaklaşık iki yıl sonra güçlü bir ordu toplanarak tekrar sefer başlatılmıştır. Bu sefer sonucunda Kiklad Adaları'nın diğer kent devletleri Pers hakimiyetine alınmıştır. Daha sonra batıya yönelik Pers donanması Eretria'yı işgal etmiştir. Ardından karaya çıkan Persler Marathon Savaşı olarak bilinen savaşta Atina ordusu tarafından ağır bir yenilgiye uğratılmıştır. Bu ağır yenilgi seferin başarısızlıkla sonuçlanmasına sebep olmuştur.

Bu yenilgi üzerine Pers imparatoru I. Darius Yunanistan'a tekrar sefer düzenlemek üzere hazırlıklara başlamış ancak MÖ 486 yılında ölünce yerine oğlu I. Serhas geçmiştir. I. Serhas oldukça büyük bir orduyla Sard'dan Çanakkale'ye hareket etmiş, askerlerini Çanakkale Boğazı'ndan karşıya geçirebilmek için iki köprü kurdurtmuştur. Ancak ordu karşıya geçemedi büyük bir fırtınaya yakalanmış ve köprüler tahrip olmuştur.

Bu olumsuzların ardından Pers ordusu, başını Atina ve Sparta'nın çektiği Yunan ittifakını Thermoplai Savaşı'nda ağır bir yenilgiye uğratmış ve Yunan ana karasının büyük bölümünü istila etmiştir. İstiladan sonra Yunan ittifakı Pers donanmasıyla giriştiği Artemision Deniz Savaşı sonrasında geri çekilmek zorunda kalmıştır. Persler Yunan ittifakı donanmasını bütünüyle yok etmek istemiş ancak Salamis Deniz Savaşı'nda yenilgiye uğramışlardır. Bu savaş sonrasında toparlanan ve güçlenen Yunan ordusu Perslere karşı saldırıya geçerek Platea Savaşı'nda Pers ordusunu yenilgiye uğratmış, bu yenilgi Pers İmparatorluğu'nun Yunanistan seferlerinin de sonunu getirmiştir.

Yunan ittifakı, askeri düzeni bozulan Pers ordusundan geri kalanları MÖ 479 yılında Mykale Savaşı'nda yok etmiştir. Yunanistan'daki ve Ege Denizi'ndeki Pers tehdidi ortadan kalkmış daha sonra Atina önderliğinde Attika - Delos Deniz Birliği olarak bilinen ittifak kurulmuştur. Attika - Delos Deniz Birliği sonraki yıllarda seferlere devam etmiştir. MÖ 466 yılında bir zafer daha kazanılmış ve İyonya kent devletleri üzerindeki Pers hakimiyeti sona ermiştir. MÖ 460 - 454 yıllarında Attika - Delos Deniz Birliği'nin de karıştığı Mısır ayaklanması yenilgiyle sonuçlanmış ve Perslere karşı sürdürülen seferlerin durmasına sebep olmuştur. MÖ 451 yılında Kıbrıs üzerine gönderilen filonun da geri çekilmesiyle savaşlar son bulmuştur. MÖ 449 yılında Kallias Barışı olarak bilinen antlaşma ile tüm Ege kıyılarında kent devletleri üzerinde kurulmuş olan satraplıklara son verilmiş ve Ege Pers gemilerine kapatılmıştır. Buna karşılık Atina da Mısır, Libya ve Kıbrıs'taki Pers hakimiyetini kabul etmiştir.

Bu dönemden sonra Attika - Delos Deniz Birliği Atina İmparatorluğu'na dönüşme yolunda ilerlemeye başlamıştır. Pers İmparatorluğu ile olan savaş sona ermiş ancak müttefiklerin Atina'yı parasal ve askeri yönden destekleme yükümlülükleri devam etmiştir. Atina ile Sparta arasında I. Peloponez Savaşı yapılmış ve savaş sonucunda otuz yıllık bir antlaşmayla ateşkes sağlanmıştır. Ancak bu ateşkes sadece on dört yıl sürmüş, iki taraf II. Peloponez Savaşı ile tekrar karşı karşıya gelmiştir. Yirmi yedi yıl süren bu yıkıcı savaşlar sonucunda Atina gücünü kaybetmiş ve Yunanistan'da Atina hakimiyeti başlamıştır. Bu savaşlar yalnızca Atina'yı parçalamakla kalmamış bütün Yunanistan kent devletlerinin zayıflamasına sebep olmuştur.

Attika - Delos Deniz Birliği Savaşları sonucunda Yunan dünyası ile Pers İmparatorluğu arasındaki güç dengesi değişmişti. Ancak Yunanistan'da yarım yüzyıl boyunca devam eden iç çekişmeler oldukça yıpratıcı olmuştur. Bu çatışmalardan faydalanan Pers İmparatorluğu güç dengesindeki durumu düzeltmiştir. Bu dönemde Pers İmparatorluğu dikkatini Ön Asya'ya çevirmiştir. İyon kent devletleri ise tekrar ayaklanmış ve Sparta'dan yardım istemişlerdir. Sparta bu yardım isteğine MÖ 396 - 395 yıllarında karşılık verdi. Ancak bu olay karşısında Atina Perslerin yanında yer alınca Yunanistan'da yeniden bir savaş dönemi başladı. Korint Savaşı olarak bilinen bu büyük savaşta Sparta, Pers İmparatorluğu'ndan yardım istemek durumunda kalmıştır. Savaşın sonunu getiren bu antlaşma Kral Barışı olarak bilinir.

Bunun sonucunda Pers İmparatorluğu Sparta'da Ön Asya'daki kentleri geri istemiştir. Sparta durumu kabul etmiş, Yunanistan üzerindeki hakimiyetini sürdürebilmek için Ön Asya'daki Yunan varlığını feda etmiştir.

Antik Yunan Gemisi Çizimi

Büyük İskender Dönemi'nde Korsanlık

Büyük İskender Makedon kralı II. Philip'in oğludur. MÖ 336 yılında babasının ölümü üzerine kral olmuştur. Yunanistan'daki Makedon hakimiyetini düzenlemiş, Yunan kültürünü pek çok bölgeye yaymıştır. Büyük Pers İmparatorluğu'nu fethetmek üzere yola çıkmış, Antik Dünya'nın en büyük imparatorluğunu kurmuştur. Büyük bir orduyla Küçük Asya'ya geçmiş MÖ 333 yılında Pers hakimiyetinde olan Ephesos kentini ele geçirmiştir. MÖ 332 yılında Suriye'yi, MÖ 331 yılında ise Mısır'ı fethetmiş ve İskenderiye kentini kurmuştur.

Çok büyük bir imparatorluk kuran Makedonya'nın genç kralı Küçük Asya, Suriye ve Mısır'ı hiç yenilgiye uğramadan ele geçirmiş, 25 yaşında Rumlardan lideri, Küçük Asya ve İran'ın kralı olmuştur.

Büyük İskender'in gerçekleştirdiği fetihler sırasında tıpkı babası II. Philip Dönemi'nde olduğu gibi korsanlık faaliyetleri devam etmektedir. İskender ise korsanlık faaliyetlerine ve yağmalama işine son vermeye hazırlanıyordu. Korsanlardan dolayı hiçbir halkın güvenliği söz konusu değildi. Akdeniz'in kontrolünü ele geçirip korsanları denizlerden sürmeyi, adaları kontrol altına almayı ve halkın güvenliğini sağlamayı görev edinmiştir. Bunu sağlamak için iki amiralini görevlendirmiştir. Bu iki amiral sayesinde dönemin en ünlü korsanı Dionides'i yakalamayı başarmıştır.

Büyük İskender, fethettiği bölgelerdeki halkın inancına ve geleneklerine saygı göstermiştir. Farklı halkları ve farklı kültürleri bir araya getirmiş, kentlerde karma bir kültür oluşmasını sağlamıştır.

Roma Dönemi'nde Korsanlık

Romalılar oldukça erken dönemlerde korsanlığa ve yağmacılığa başlamışlardır. Korsanlık konusunda kendilerine Antiyatları örnek almışlardır. Tıpkı Yunan korsanlarında olduğu gibi denizde korsanlık karada eşkıyalık yapmışlardır. Bu dönemde denizler Yunan filolarının hakimiyeti altındaydı.

Roma, güçlü bir orduyla Antium'a saldırmış ve kenti ele geçirmiştir. Burada ele geçirilen gemilerin bir kısmı Roma tersanelerine gönderilirken bir kısmı da yakılmıştır.

Bu dönemde Roma ve Kartaca arasında da büyük bir mücadele vardır. Bu mücadelenin temel sebebi denizdeki egemenlik alanını genişletmek, halklar arasındaki şiddet ve yağmalamadır. Roma ve Kartaca savaşlarının kökeninde yağmacılık vardır. Kartaca'ya sadece denizden saldırılabileceğinin farkında olan Roma büyük bir deniz gücü oluşturur. O döneme kadar sadece ticari gemilere sahip olan Roma, senatonun kararıyla büyük bir filo inşa etmeye başlar. MÖ 260 yılında gerçekleşen savaşta deneyimsiz bir mürettebattan oluşan Roma filosunun Kartacılara karşı zafer kazanabilmesi söz konusu değildir. Romalılar bu savaşı ancak bir kara savaşına dönüştürerek kazanırlar. Tarihte Roma'nın korsanlara karşı yaptığı ilk sefer İllirya Savaşı olarak bilinir. Roma ve Kartaca Sicilya için savaş halindeyken İlliryalı korsanlar pek çok kente saldırıp yağmalamışlardır. İlliryalı korsanlar ile ilgili kentlerden ve halktan gelen şikayetleri görmezden gelen Roma senatosu durumun politik bir boyut kazanmasıyla müdahale etmeye karar verir. İssa adasına saldıran ve yağmalayan İlliryalı korsanlar sebebiyle İssalılar yardım istemek ve Adriyatik Denizi'ndeki korsanlığa son vermek amacıyla Roma'ya bir elçi heyeti göndermişlerdir.

Uzun süren savaşların sonucunda İlliryalılar yenilgiye uğratılmış ve filolarına el koyulmuştur. O tarihten sonra İlliryalı korsanların komşu kentlere yaşadığı korku son bulmuştur.

Roma, imparatorluk döneminde güçlü bir donanmaya ve iyi bir örgütlenmeye sahip olduğunda denizdeki korsanlığa ve karadaki eşkıyalığa son vermiştir. Böylece toprağa ve güce sahip olan korsanlar son bulmuştur. İmparatorluk döneminden itibaren halk temel ihtiyaçlarını karşılamak ve hayatta kalmak için korsanlık ve yağmalama girişiminde bulunmamıştır. Korsanlığın ortadan kaldırılmasında eyaletlerin iyi bir şekilde örgütlenmesi ve yönetilmesi de önemli rol oynar. Daha önce senato tarafından görevlendirilen valilerin halkı sömürmesi sonucu halk temel ihtiyaçlarını karşılayabilmek için yağmacılığa başvurmak zorunda kalmıştır. İmparatorluk dönemindeki yeni düzen bu durumu değiştirmiştir.

Antik Çağ'da Korsanlık ve Denizcilik Yasaları

Eski çağlarda uzunca bir süre korsanlık bir suç değil meslek olarak kabul görmüştür. Uygarlığın gelişmesiyle bu eylemler suç olarak kabul edilmiş ve cezalandırılmıştır. Bunun yanı sıra bazı uluslar yabancılardan yağmalayarak elde ettikleri şeyleri savaşarak elde edilmiş ganimetler olarak görmeyi sürdürmüşlerdir.

Antik Çağ halkları arasında korsanlara ve yağmacılara karşı düzenlemiş oldukları deniz yasalarıyla diğer halklardan farklı olan tek halk Rodoslulardır. İmparator Antonius "Rodos deniz yasaları denizin efendisidir." demiştir. Rodos deniz yasaları kısmen Roma hukukunu da etkilemiştir. Bu yasalar denizcileri korumak ve güvende tutmak amacıyla hazırlanmıştır. Hırsızlık, yağmacılık, dolandırıcılık gibi olaylar karşısında cezalar içeren yasalarlardır.

Bu yasalar evrenselleşmiş ve farklı toplumlarda az çok değiştirilerek uygulanmıştır.

Yunan deniz yasasının içerdiği şu şekilde tuhaf bir madde bulunur;

"Bir Yunan kentinin yurttaşı başka bir kentte haksızlığa uğrarsa, yaşadığı kentteki yönetim ona alacaklısının kentinde yaşayan herhangi bir başka yurttaşın malını zorla alma izni verdi."

Roma deniz yasalarında bu şekilde bir madde bulunmamaktadır.

Deniz yolculuğunun güvenli olması açısından yasalar, gemi sahiplerini geçişin zor olduğu yerlerde bölgeyi iyi tanıyan bir rehber bulundurmaları konusunda zorunlu tutmuştur. Atina ve Roma gibi büyük kentlerde gümrük sistemi oluşturulmuş ve gümrükle ilgili yönetmeliklere kesinlikle uyulması sağlanmıştır. Bir gemi sahibinin gemisine kaçak mal yüklemesi durumunda gemiye el koyulurdu. Yüklemenin gemi sahibinin haberi olmaksızın mürettebat tarafından yapıldığı anlaşırsa bunu yapanlar ölüme cezalandırılır, mallara el koyulur ve gemi de sahibine iade edilirdi.

Seçilmiş Kaynakça

Freeman, C., Mısır, Yunan ve Roma Antik Akdeniz Uygarlıkları, Dost Kitabevi Yayınları, Ankara, 2005.

Mills, D., The Book Of The Ancient World, 1923.

Tekin, O., Eski Yunan ve Roma Tarihine Giriş, İletişim Yayınları, İstanbul, 2015.

Sestier, J. M., Antik Çağ'da Korsanlık, (Çev. Oğuz Adanır), Doğu Batı Yayınları, Ankara, 2017.

HELLENİSTİK ÇAĞ'A KADAR HELLEN DÜNYASINDA KORSANLIK / HAYDUTLUK

Hüseyin Sami ÖZTÜRK

Ozan Homeros'un Arkaik Çağ Hellen toplumunun sosyal ve siyasal yaşamını anlatan Ilias ve Odyssea destanları, haydutlardan(?)/korsanlardan(?) bahseden en erken yazılı kaynaktır. Söz konusu destanlar sayesinde, M.ö. II. bin yıl ve Karanlık Çağlar'a göre, Arkaik Çağ'da haydutluk(?)/korsanlığın(?) gelişimi hakkında daha fazla bilgi sahibi olmaktadır.

Daha öncesinde ve sonrasında olduğu gibi, Arkaik Çağ'da da haydutluk/korsanlık toplum tarafından kabul görmeyen bir faaliyetti (Hom. Od. III 71-74). Bununla birlikte, korsanlığın bu çağda henüz utanılacak bir davranış olmadığını da biliyoruz: Bu durumun en iyi örneği, Odyssea Destanı'nın başkahramanı olan Odysseus'a karşı hemşerilerinin gösterdiği saygıdır. Odysseus yoldaşlarıyla beraber gemiye binip Mısır'a kadar olan sahilleri yağmalamış, ganimetler toplamış, ele geçirdiği insanları köle olarak satmıştır (Hom. Od. XIV 222-234; XVII 424-433). Buna rağmen hemşerileri, 20 yıl sonra korsanlıktan elde etmiş olduğu hatırı sayılır bir ganimetle Ithaka'ya geri dönen Odysseus'u dışlamak yerine, O'na büyük bir saygı göstermişlerdir. İşte Homeros'un destanlarında geçen bu dünyada, korsanlık/haydutluk ve savaş neredeyse birbirinden ayırt edilemeyecek kadar iç içe girmişti. Bir yerleri yağmalayarak zenginleşmek, duruma göre toplumun gözünde ayıp sayılmadığı gibi, zaman zaman Odysseus örneğinde olduğu gibi, saygınlık da kazandırdığı olurdu. Ancak, Odysseus'un ganimet hırsıyla gerçekleştirdiği yağma seferleri kendi toplumunda O'na kral unvanını kazandırırken, kurbanları herhalde O'nu korsan/haydut olarak görmüşlerdir.

Büyük Kolonizasyon Çağı adı verilen bu çağda, Hellenler Hellas'tan çıkarak Akdeniz sahillerinde koloniler kurmuşlar ve hem komşularıyla hem de kendi aralarında yoğun bir deniz ticaretine başlamışlardır. Söz konusu bu ticaret sayesinde Hellenler hem zenginleşmişler hem de denizci bir ulus olma kimliğini kazanmışlardır; fakat deniz ticaretinin Hellenlere sağlamış olduğu bu avantaj, sayısı her geçen gün biraz daha artan soygun, yağma ve güvenlik problemlerini de beraberinde getirmiştir.

Klasik Çağ'da Haydutluk/Korsanlık

Klasik Çağ yazılı kaynaklarında, kara ya da denizde yapılan her türlü yağma faaliyeti, artık haydutluk veya korsanlık olarak nitelendirilmektedir. Antik Hellen toplumunda iki kelime vardı ki, bunların her ikisi de duruma göre "haydut veya korsan" anlamına gelebilirdi: πειρατής ve ληστής. Bu iki kelime anlam bakımından Antik Çağ'da iç içe geçmiş gibi görünmektedir. Örneğin, Strab. XI 2, 12'de Kolkhis yakınlarındaki Bosphoros halkıyla ilgili olarak "onlar denizde haydutluk yaparak yaşıyorlar" ifadesinde geçen lesterion sözcüğü, haydutluk değil korsanlığı işaret etmektedir. Peirates ve leistes sözcükleri, Geç Dönem yazarlarında da eşanlamlı olarak kullanılmaya devam etmiştir. Her iki sözcüğün ne zamana kadar birbirlerinin eşanlamlı olarak kullanıldığı bilinmemekle birlikte, MS 9. yüzyılda anlam bakımından artık birbirlerinden kesin olarak ayrıldığını söyleyebiliriz. Nitekim Bizans Dönemi sözlüğü olan Suda'da "peirates, denizde yağma yapanlar"; "leistes ise, peirates'lerin denizde yaptıklarını karada yapanlar" şeklinde açıklanmaktadır. Bu iki sözcüğün yanı sıra, MS 2.-3. yüzyıldan itibaren, sadece korsanlığı ifade etmek için καταπονηστής sözcüğü kullanılmaya başlamıştır.

Odysseus ve Sirenler, Ulysses Mozaiği, Bardo Ulusal Müzesi, Tunus

İpografik ve antik metinlerden, MÖ 5. yüzyılda haydutluk/korsanlığın Hellen polis'leri için çok ciddi bir problem olduğunu öğreniyoruz. Özellikle bunlardan bir tanesi, Hellen kentlerinin haydut/korsanlardan çektiği sıkıntının ağırlığını göstermesi açısından oldukça ilginçtir: MÖ 470'lere tarihlenen söz konusu yazıt, Teosluların, topraklarını yağmalayan, karada ve denizde haydutluk yapanlara karşı bir beddua metnidir.

Peloponnesos Savaşı öncesinde ve bu savaş sırasında, Atina ve müttefiklerinin deniz ticaretini, özellikle de Atina'ya yapılan tahıl sevkiyatını güvenlik altına almak için korsanlara karşı hem Batı'da hem Doğu'da seferler düzenlediği bilinmektedir. Hatta Perikles de Kallias Barış'ından sonra, MÖ 448 - 447 yılında korsanlara karşı Atina'da bir kongre düzenlemek amacıyla bütün Hellen polislerine birer delege göndermiş (Plut. Per. XVII) olmakla birlikte; bu kongrenin yapıp yapılmadığı ya da nasıl sonuçlandığına dair kaynaklarda herhangi bir bilgi yoktur.

MÖ 431-404 yıllarındaki Peloponnesos Savaşı denizde ve karada güvensizliğe neden olmuş; Atina'ya karşı Sparta tarafından desteklenen haydutlara/korsanlara yeni fırsatlar sağlamıştır. Atina bu savaş sırasında ya bizzat kendisi ya da müttefikleri aracılığıyla haydutları/korsanları kontrol altına almaya çalışmıştır: MÖ 429 yılında Karia ve Lykia kıyılarına, Peloponnesoslu korsanlara engel olmak ve vergi toplamak için Melesandros komutasında altı gemi gönderilmiş (Thuk. II 69); Mytilene (IG 13 65) ve Halies (IG 13 75) örneğinde olduğu gibi, müttefiklerden limanlarında korsan gemisi bulundurmamaları ve bölgelerindeki haydutluk/korsanlık faaliyetlerine karşı önlemler almaları istenmiştir. Ayrıca Atina'nın 106 kadar trieri de denizlerin güvenliğini sağlamakla görevlendirdiği düşünülmektedir. Sparta, bu savaş sırasında korsanlardan oldukça yararlanmış; hatta MÖ 405 yılındaki Aigaspotamoi Muharebesi'nin zafer haberini Sparta'ya götürmesi için, Lysandros Miletoslu korsan Theopompos'u seçmiştir (Xen. Hell. II 1, 30).

Bilindiği gibi, MÖ 4. yüzyılda Sparta ve Atina birbirlerine üstünlük sağlamak için tekrar savaşa başlamışlar ve karşılıklı olarak müttefiklerinin topraklarını yağmalamışlardır. Nitekim Atinalı General İphikrates de, MÖ 395-387 yıllarında tıpkı bir korsan gibi, Sparta müttefik olan sahil kentlerine yağma seferleri düzenlemiştir (Xen. Hell. IV 8, 35). Bu dönem korsanların ve haydutların sayılarının giderek artmaya başladığı ilk dönemdir. İsokrates'in MÖ 380 yılında vermiş olduğu Panegyrikos söylevindeki "korsanlar denizlere hükmediyor" ifadeleri de durumun vahametinin çok açık bir göstergesidir (Isokr. 4, 115).

MÖ 4. yüzyılın ortalarında V. Philippos önderliğinde Makedonya Krallığı'nın yükselişi Hellen dünyasında bütün dengelerin değişmesine yol açmıştır: V. Philippos, başta Atina olmak üzere tüm Hellas'ı egemenliği altına almayı amaçlamış ve amacını gerçekleştirmek için her türlü yola başvurmuştur. Bu yollardan biri de Sparta

örneğinde olduğu gibi, korsanları desteklemek olmuştur. Bu dönemde hâlâ Atina'ya en büyük tehlike olarak gören

V. Philippos, korsanları ve emri altındaki vahşi Trak kabilelerini Propontis civarındaki Atina kolonilerinin teritoryumlarını yağmalamaya teşvik ederek, hububat ve deniz ticaretlerini engellemeye çalışmıştır. Nitekim başta Demosthenes olmak üzere Aiskhines gibi dönemin ünlü hatiplerinin söylevlerinde de V. Philippos'u korsanlara destek verdiği için suçlayan ifadeler yer almaktadır (Demosth. or. 10 34; Aischin. 2 12). Buna karşılık Demosth. or. 12 2'den öğrendiğimize göre, Philippos da Atina'yı kendisine karşı korsanları desteklemekle suçlamaktadır.

Perikles Çizimi

Görüldüğü gibi Klasik Çağda korsanlık/haydutluk faaliyetlerinin yaygınlaşmasında düşman devletlerin birbirlerine karşı korsanlara/haydutlara verdiği destek oldukça önemli bir rol oynamıştır. Klasik Çağ'ın bu devlet destekli korsanlık/haydutluk faaliyetleri, Hellen'in MÖ 338 yılındaki Khaironeia Muharebesi sonucunda Makedonya Kralı V. Philippos'un egemenliğine girmesiyle son bulmuş; bireysel haydutluk/korsanlık ise her zaman olduğu gibi devam etmiştir.

Seçilmiş Kaynakça

K. Hopwood (ed.), *Organised Crime in Antiquity*, London 1998.

H. A. Ormerod, *Piracy in the Ancient World*, Liverpool 19972.

H. S. Öztürk, M.O. II.-M.S. IV. Yüzyıllarda Likya-Pamfilya Bölgesi'nde Kırsal Alan Güvenliği, İstanbul 2007 (MÜ SBE Yayınlanmamış Doktora Tezi).

P. de Souza, *Piracy in the Graeco-Roman World*, Cambridge 1999.

GEÇ HELLENİSTİK DÖNEM'DE AKDENİZDE KORSANLIK VE SIKKELERE YANSIMASI

Ahmet Tolga TEK

Korsanlık Akdeniz tarihi boyunca, devlet otoritesinin zayıfladığı her dönemde ortaya çıkmış; zaman zaman devletlerin kendileri tarafından da rakiplerini ekonomik anlamda yıpratmak amaçlı bir yöntem olarak kullanılmıştır. Bu küçük yazıda, sikkeler üzerinden MÖ 2. yüzyılda Doğu Akdeniz'de Anadolu topraklarından başlayarak bütün Akdeniz'i etkisi alan korsanlık problemi-ne, dönem sikkeleri yardımıyla değinmek istedik. Aşağıda incelenecek örneklerin bazıları korsanların kendileri veya onlarla ilişkili yerler tarafından, bazıları ise korsanlarla savaşan Romalılar tarafından basılmıştır.

Romalıların Anadolu'ya ilk askeri müdahalesi Seleukos Krallığı ile Pergamon Krallığı arasında süren savaşa Pergamon saflarında katılmaları ile gerçekleşmiştir. Romalılar MÖ 191 yılında önce Yunanistan'da Thermopylae'de, ardından da MÖ 190'da Anadolu'da Magnesia (Manisa) önlerinde Seleukos ordusunu yenmişler; aynı yıl Roma'nın müttefikleri olan Rodoslular Side önlerinde Kartacalı Hannibal tarafından kumanda edilen Seleukos donanmasını yenmişlerdi. MÖ 188'de Apameia'da (Dinar) yapılan barış anlaşmasında Seleukos Krallığı, Romalılara ve müttefiklerine çok yüklü bir savaş tazminatı ödemeye ve Toros Dağları'nın ötesindeki topraklarını terk etmeye zorlanmıştı. Antlaşmanın bir maddesine göre, Seleukos Krallığı, 12 adet gemi dışında bütün donanmasını feshetmeye zorlanmaktaydı. Bu savaş sonrasında Seleukos Krallığı önemli bir bölgesel güç olmaktan çıkarak dağılmaya başlarken, güney Anadolu kıyılarında güvenliği sağlayacak herhangi bir donanma gücü kalmamış oluyordu.

MÖ 2. yüzyıl ve sonrasında, çeşitli nedenlerle, Ptolemaios Krallığı ve diğer bölge devletleri de zayıflayınca ve Romalıların açgözlülüğü ve baskısıyla bölge ekonomileri çökmeye başlayınca, kıyılarda yaşayanlar için korsanlığa elverişli bir dönem başlamış oldu. Aynı şekilde Batı Akdeniz'de Kartaca Devleti'nin yok edilmesi sonrası Romalıların donanmalarına önem vermediği benzer koşulların o bölgede de kısmen oluşmasına neden olmuştur. Bu otorite boşluğu, korsanların gittikçe daha fazla organize olmalarına imkân tanıdı.

Korsanların en önemli ekonomik kazancı, özellikle Romalılara sattıkları kölelerden geliyordu. Romalı tarihçi Plutarkhos'a göre binin üzerinde gemisi olan korsan donanması, Anadolu ve Yunanistan'da dört yüzün üzerinde kenti ve kutsal alanı yağmalamıştı. Herhangi bir koruması olmayan pek çok kent, saldırıya uğramaktansa, korsanlar ile anlaşmalar yaparak limanlarını onlara açıyor ve bu sayede artan ticaret ile fayda sağlıyorlardı. Saldırıların sırasında ele geçirilen zenginler fideye alınarak salıverilirken, bu parayı ödeyemeyecek durumda olanlar, Delos, Side gibi önemli köle pazarlarında satışa sunuluyorlardı. Delos'da bir günde on bin kölenin el değiştirdiği bile anlatılmıştır.

Saldırıya uğrayan kentlerin durumuna dair güzel bir örnek, Teos'dan (Sığacık, Seferhisar, İzmir) bulunan bir yazıtta karşımıza çıkmaktadır. Muhtemelen MÖ 222-201 arasında Seleukoslar'ın Batı Anadolu'yu ele geçirme süreçlerinde oluşan güvensizlik ortamında, Teos kenti, belki de Girit'ten gelen korsanlarca saldırıya uğramış ve kent ele geçirilmişti. Kentin önde gelen kişileri, çok sayıda kadın ve çocuk rehlin alınmış ve korsanlar tarafından Teos halkının fideye olarak çok büyük miktarda altın ve gümüş peşin para ödemeleri talep edilmişti. Yayınlanan meclis kararında, Teos kentinin vatandaş veya yabancı, bütün sakinlerinin sahip oldukları para ve değerli eşyanın onda birini fidenin ödenebilmesi için devlete teslim etmeleri emredilmektedir. Yazıt kısmen korunabildiği için, sadece 24 vatandaşın isimleri ve teslim ettikleri miktarlar okunmuştur. Bu kişilerin toplam 315 altın stater (res. 1), 20.000 civarında Aleksandros drahmisi ve 2090 yerli drahmi ve diğer eşyaları teslim ettikleri anlaşılmaktadır. Yazıtın eksik kısmı da göz önüne alındığında, toplam rakamın muazzam bir miktara denk geldiği tahmin edilebilir. Çeşitli yazıtlar Ephesos (Selçuk, İzmir), Theangela (Etrim, Bodrum, Muğla), Miletos (Balat, Aydın) gibi kentlerin vatandaşlarının korsanlar tarafından kaçıldığını ve bu kentlerin müttefikleri aracılığı ile savaşarak veya köle olarak satılmadan önce fideyeleri ödenererek tekrar kurtarıldıklarını anlatır.

Makedonia Krallığı, III. Aleksandros ölümünden sonra basılan AV stater (8.5 g). MÖ yaklaşık 310-301, Teos Darphanesi, Önde Athena, arkada elinde çelenk tutan Nike. (Foto: Ira & Larry Goldberg Coins and Collectibles, Inc, Auction 80, lot. 3266, 3.6.2014)

Seleukos Kralı Diodotos Tryphon (MÖ 142-138), AR Tetradrahmi (15.42g., 32 mm.) Önde Kralın portresi, arka yüzde üzerine bir boynuz takılmış çok süslü bir Boeotia/Makedonia miğferi ve kralın isim ve ünvanları: (foto: Roma Numismatics Lmt. Auction 14, lot. 318, 21.09.2017)

III. Pön Savaşı'nda Kartacalıları yenerek Kartaca şehrinin ve devletini yok eden ünlü Romalı General Scipio Aemilianus, MÖ 140 yılında Roma Senatosu tarafından korsan sorununa dair bir rapor hazırlamakla görevlendirildi. Bu raporda Scipio, bölgesel devletlerin askeri anlamda bu sorunu çözemeyecek kadar zayıf olduklarını veya sorunu çözmeyi istemediklerini bildirmiştir. Zaten Romalıların kendileri de ucuza çok sayıda köle temin edebildikleri bu durumdan fayda sağladıkları için ve sorunu Doğu Akdeniz ile ilgili ve Romalıların gücüne başkaldırmayı deneyebilecek Hellenistik Krallıkları zayıflatan bir durum olarak gördükleri için olsa gerek, konuyu ilk başlarda önemsememişlerdir.

Korsanlarla açık bir şekilde ilk iş birliği yapan devlet yöneticisi, Seleukos Kralı Diodotos Tryphon idi. (Res. 2) Önceki Seleukos Kralı I. Aleksandros Balas'ın bir resmi görevlisi olan Diodotos, kralın ölümü üzerine tahtın yasal varisi II. Demetrios'a isyan etmiş ve krallığı ele geçirmişti. II. Demetrios'un kardeşi ve Romalılarınca da krallığın yasal varisi olarak tanınan VII. Antiokhos tarafından MÖ. 138'de yenilgiye uğratılana kadar, Diodotos, Kilikalılardan kurduğu bir filo ile çevre kentlere baskınlar düzenleyerek, gemilere saldırarak ve esirler alarak bu kentlerin kendisini kral olarak kabul etmeleri için baskı yapmıştı. Dolayısıyla Dağlık Kilikia halkının korsanlığa başlaması, özellikle Strabon tarafından, bu kral ile ilişkilendirilir. Uzun yıllar boyunca önemli bir korsan yerleşimine dönüşecek Korakesium (Alanya) Kalesini de bu kral inşa ettirmişti.

Romalılar, korsanlar kendi ticaretlerini de tehdit etmeye başlayana kadar, bu konuyu dikkate almamışlardı, ama Roma'ya çeşitli ürünler, özellikle tahıl taşıyan gemilerin ve Roma vatandaşlarının korsanlarca ele geçirilmesi, Romalıları bu durum için bazı önlemler almaya zorladı. İlk önce İtalya'ya yakın bölgelerdeki korsan üsleri temizlendi. Böylece, Makedonia Savaşı sırasında, MÖ 168'de Batı Akdeniz'de Adriyatik Denizi'nin doğusunda İlyria ve Tyrrhenia Denizindeki adalarda ve Liguriada (Cenova civarı) üstlenen korsanlara başlayan bu operasyonlar, MÖ 123'de Balear Adalarının da temizlenmesiyle tamamlandı. Buna karşılık, aynı yıllarda Doğu Akdeniz'de Kilikia ve Girit Adası başta olmak üzere pek çok yere üstlenen korsanlar, hala Batı Akdeniz'de rahatlıkla ulaşabiliyorlardı. Doğuda üstlenen korsanlara karşı da Romalıları, özellikle müttfiklerini bir araya getirerek Romalı kumandanlar altında bir dizi sefer düzenlediler. Cassius Dio'ya göre bu seferlerin hiç birisi başarılı olamamış, Akdeniz'de bütün korsanlığı yok etmenin çok maliyetli bir iş olacağı için, hedef alınan yerler kısıtlı tutulmuş ve seferlerin sonrasında, Romanın müttfik devletlerini büyük tehlikeler içine sokmuştur.

Bu seferlerden bir tanesi için Roma Senatosu Marcus Antonius Orator'u (ünlü triumvirin aynı isimli dedesi) görevlendirmişti. MÖ 102'de Antonius, Romanın müttfiklerinden gemi ve asker talep ederek kurduğu donanma ile Side'ye gelerek, buradan saldırdığı Dağlık Kilikia'da korsanları yense de Girit'e kaçan korsanlar tekrar Kilikia'daki üslerine geri dönmüşlerdir. Hatta İtalya'da Roma donanma üssü Misenum yakınlarında bulunan villasına saldıran korsanlar, kızı Antonia'yı kaçırmış ve ancak yüklü bir fidye karşılığında serbest bırakmışlardı. Marcus Antonius'un görevinin detaylarını ve sonuçlarını bilmiyoruz, ama bu seferin Kilikia'daki korsanlığı bitirmediği bellidir. Side'nin kendisi Roma Dönemi yazar Strabo tarafından Kilikalı korsanların gemilerini inşa ettikleri, yağmaladıkları malları ve esirleri köle olarak sattıkları yer olarak anılmıştır; muhtemelen kent Antonius'un seferi sonrası bu duruma gelmişti. Komşu kent Attaleia'nın (Antalya) da adı korsanlarla beraber anılmaktaydı.

Korsanların önemli bir üssü olan Side'nin bastırdığı bir sikke, MÖ 1. Yy. - AE (3.45 g.) Önde Athena başı, arkada Sidenin sembolü olan nar meyvası. (Foto: Classical Numismatic Group, Inc. E-Auc. 145, lot. 108, 09.08.2006)

Korsanların önemli bir üssü olan Side'nin bastırdığı bir sikke, MÖ 1. Yy. - AE (3.45 g.) Önde Athena başı, arkada Sidenin sembolü olan nar meyvası. (Foto: Classical Numismatic Group, Inc. E-Auc. 145, lot. 108, 09.08.2006)

Roma Senatosu'nun MÖ 101 - 100 yılına tarihlenen bir yasası (lex de provinciis praetoriae), Romalılar ile müttefik olan Doğu Akdeniz'deki hür kent ve toplulukların ve Kralların korsanlara barınma hakkı vermelerini yasaklar ve onlarla mücadele edilmesini ister ama yasanın çıkarılmasının hemen sonrasında herhangi bir askeri operasyon yapılmamıştır. Her ne kadar yasada geçen bir cümleyle göre bir Kilikia Eyaleti kurularak korsanların ana üslerinin olduğu bölge Roma'ya bağlanmak istenmektedir, ancak bu ilk Kilikia Eyaleti'nin gerçek Kilikia'da herhangi bir yeri içerip içermediği bile belli değildir. Belki de kastedilen, Kilikia Eyalet valisi olarak atanacak Romalının komutasında oluşturulacak bir müttefik topluluklar donanmasının bu bölgeye müdahale edeceğidir. MÖ 96 yılında Kilikia Eyaletine vali olarak ünlü Romalı devlet adamı, Lucius Cornelius Sulla Felix atanmıştır. Belki, asıl görevi korsanlığı bastırmak olsa da, Kappadokia Krallığı'na Roma'nın adayı Ariobarzanes'i yerleştirmek üzere görevlendirildiği için MÖ 93 yılına dek Orta ve Doğu Anadolu'da meşgul olmuştur

Zaten MÖ 91-88 yılları arasında İtalya'da Roma ile Roma vatandaşlık hakkı vermediği diğer İtalya kentleri arasında çıkan "Bellum Sociale (Müttefikler Savaşı)" ve hemen ardından, ilk başta yenilmeleri ile, Doğu Akdeniz'de Roma egemenliğini kısa süre olsa da sona erdiren

MÖ 88-84 arasındaki "I. Mithridates Savaşı" Romalıların korsan konusunu unutmalarına neden oldu. Tam tersine, korsanlar, savaşlar nedeniyle zayıflayan Roma ve müttefiklerinin topraklarında ve denizlerinde daha rahat hareket etme imkanı buldular. Kral Mithridates'in kendisi Romalılara zarar veren korsanlık faaliyetlerini desteklemiş gibi görünmektedir veya korsanların dostu ve sponsoru olarak Romalı yazarlar tarafından haksız yere suçlanmaktadır. Diğer yandan kralın Roma müttefikleri olan Rodos'a saldırabilmesi, ancak güçlü bir donanma sayesinde gerçekleşmiş olabilir. Bu nedenle de bu donanmayı temin edebilecek korsanlarla iş birliği yapması çok da şaşırtıcı olmaz. Appianus, korsanların savaş sırasında İasos (Kıyıkışlacık, Milas, Muğla), Samos (Sisam Adası), Klazomenai (Urla, İzmir) ve Samothrake (Semadirek Adası) gibi yerlere saldırarak bu kentleri yağmalayarak tahrip ettiklerini yazmıştır. Bu saldırılar kral adına veya ondan bağımsız gerçekleşmiş olabilir. Ama korsanlığın bu dönemde çok gelişmesinin önemli bir nedeni aslında savaşların zararlarıdır ve bu durum Romalı yazar Appianus'un satırlarında ortaya çıkmaktadır: Appianus, bu savaş sırasında yurtları, evleri, tarlaları zarar gören pek çok insanın çaresizlikten korsanlara katıldığını anlatır.

Bu dönemde korsanlıktan zarar gören önemli bir yer Lykia Birliğidir. Anadolu'nun güney batısında, Teke Yarımadasında kurulan bu devlet, bölgedeki kentlerin nüfuslarına göre meclise delega seçtiği bir federasyondur ve Romalıların müttefikiydi. MÖ 70 yılında, ünlü Romalı devlet adamı Cicero, bir konuşmasında korsanlığa değinirken Lykiadaki Phaselis kentinden bahseder. İlk başlarda Romalıların müttefikliği olan Lykialılara ait bir kentken stratejik önemi nedeniyle korsanların buraya uğramaya başladığını ve sonrasında korsanlarla karlı bir alışverişin başladığını, ardından da Phaselislilerin de korsanlarla ortak olarak korsanlığa başladığına değinir. Sikkelere göre Phaselis ve komşusu Olympos, MÖ 100 yılı civarında veya az öncesinde Lykia Birliğ'nden ayrılmış veya atılmış ve kendi şehir isimleri ile daha önce Lykia Birliğinde iken bastırdıklarına benzer yeni sikkeler bastırmışlardır. Lykia- Pamphylia sınırındaki Korykos halkı ise antik yazar Suda'nın aktardığına göre, korsanlardan zarar görmemek için çevredeki limanlarda kalabalığı karışarak hangi geminin ne yük taşıdığını öğrenir ve bunu korsanlara bildirirlermiş. O yüzden antik çağda bir sırın korunması için duyulan endişe hakkında "acaba bunu Korykos'lu duydu mu?" diye bir deyim bile üretilmişti. Lykia Birliğ'i'nin kaybettiği yerleri geri alabilmek için, korsanlara karşı Gelidonya Burnu civarında bir dizi deniz ve kara savaşı yaptığı, Lykia donanmasının Amiralî Ksanthoslu (Kınık, Antalya) Aikhmon'u onurlandıran bir grup yazıttan bellidir.

Olympos'un Lykia Birliğ'inden ayrıldıktan sonra bastırdığı sikke. MÖ yaklaşık 100-77, AR kitharephoros (2.56 g.) Önde Apollon başı, arkada kithara, sadece Olympos kentinin ismi. (Foto. Stack's Coin Galleries Auc. April 2007, lot. 5067 18.04.2007)

Romalı başarılı bir devlet adamı olan Quintus Sertorius, MÖ 83 yılında başlayan iç savaş sırasında İspanya'yı ele geçirir. Ancak savaşmakta oldukları Sulla'nın ordularının başarılı olması üzerine üç bin kadar askeri ile Mauritania Krallığı'na kaçır. Burada tanıştığı ve İspanya kıyılarına saldırmakta olan bir grup Kilikalı korsana katılarak, Balear Adalarından Pityussa'yı (İbiza) ele geçirirler ve üs olarak kullanmaya başlarlar. Burada olduklarını duyan Sulla'nın komutanı Annus Luscus donanma ve ordusuyla geldiğinde Kilikalı korsanlar Sertorius'u terk ederek Afrika'ya kaçmışlardır. Onları elindeki birliklerle takip eden Sertorius, Tingis'de (Tanca, Fas) korsanları yakalayarak yenmiştir. Ardından İspanya'yı tekrar ele geçirir. MÖ 72 yılında Sulla'nın generalleri Gnaeus Pompeius ve Metellus ile savaşmakta iken kendi adamları tarafından öldürülene kadar Sertorius, kendisine karşı gönderilen pek çok Roma birliğini yenmişti ve ölümüne kadar Kilikalı korsanlarla iş birliği yapmaya devam etti.

Phaselis'in Lykia Birliğ'i'ne üyeyken bastırdığı bir sikke. MÖ yaklaşık 130-100, AR, kitharephoros (2.84 g.) Önde Apollon başı, arkada kithara, Lykia Birliğ'inin ismi ve Phaselis kentinin kısaltması. (Foto. Gorny & Mosch Giessener Münzhandlung,

Auc. 247, lot. 4064, 10.3.2017)

Phaselis'in Lykia Birliğ'inden ayrıldıktan sonra bastırdığı sikke. MÖ yaklaşık 100-77, AR kitharephoros (2.16 g.) Önde Apollon başı, arkada kithara, sadece Phaselis kentinin ismi. (Foto. Pegasi Numismatics, Auc. 28, lot. 192, 29.5.2013)

Sertorius Savaşı sırasında Sulla'nın generalleri tarafından asker ödemeleri için bastırılan sikke. MÖ 82-81, AR denarius (3.93g.) Önde Anna Paremma (Roma sağlık ve uzun yaşam tanrıçası) büstü, arkada Victoria savaş arabası içinde. (Foto. Fritz Rudolf Künner GmbH & Co. KG, auc. 312, lot. 1660, 08.10.2018)

MÖ 79 yılında Publius Servilius Vatia (Isauricus) Kilikia korsanlarına karşı görevlendirildi.

MÖ 77'de önce denizde korsan filosunu yenen Vatia, sonra donanması ile korsanları üslenedikleri kentlerde takip etti. Lykia'daki Olympos'a saldıran komutan burada korsan şefi Zeniketes'i savunmaya çekildiği kalede kuşattı. Zeniketes, Romalılara teslim olmaksızın intihar etmeyi seçti. Zeniketes, Dodona'da Zeus Tapınağı'nda bulunan bir strigilis üzerindeki adak yazıtına göre kendisini kral ilan etmişti ve Antalya'nın bütün batı kıyı şeridi ona bağlıydı. Ardından Phaselis'e de saldıran Vatia, Phaselis'i öyle bir tahrip etti ki, MÖ 48 yılında buraya gelen Pompeius'un gemisinin şehirden daha kalabalık olduğunu antik tarihçiler yazmıştır. Vatia sonrasında Korykos kentine de saldırmıştır. Korsanlarla iş birliği yapan Attaleia da Phaselis ve Olympos'la beraber cezalandırıldı; buraya saldırı olup olmadığını bilmiyoruz ama Romalılar şehir arazisinin bir kısmına el koymuşlardır. Komşularının kaderini gören Side gibi kentler muhtemelen hemen Romalılarla iş birliği yapmaya başladılar. Bu civarda, diğer bir ünlü korsan şefi olan Nikon, Romalılar tarafından ele geçirildi. MÖ 75'de Side üzerinden Toros Dağlarındaki Isauria (Zengibar Kalesi, Bozkır, Konya) kentine de saldıran ve kuşattığı şehri ancak su kaynaklarını keserek ele geçirebilen Vatia'ya senato tarafından Isauricus, yani Isauria fatihi ünvanı verildi. Vatia, MÖ 74'de ele geçirdiği Lykia ve Pamphylia'daki toprakları hala muhtemelen Kilikya'nın kendisini kapsamayan Kilikia Eyaleti'ne ekledi. Kendisinden sonra komutayı devrettiği Lucius Licinius Lucullus, Vatia'dan devraldığı ordu ve donanma ile korsanlar yerine, Pontus Kralı VI. Mithridates ile savaşmayı tercih etti.

Publius Servilius Vatia'nın korsanlar ile savaşı sürerken, MÖ 75 yılında Rodos Adasına hitabet sanatı öğrenmek üzere yolculuk yapmakta olan ünlü Romalı devlet adamı Julius Caesar'ın bindiği gemi Pharmakussa Adası yakınlarında korsanlar tarafından saldırıya uğrar. Caesar, korsanların kendisi için istedikleri, muazzam bir miktar olan 20 talentlik fidyeyi az bularak, kendisinin daha fazla ettiğini ve kurtulduğunda kendisini kaçırarak korsanların hepsini bu nedenle çarmıha gereceğini söyler.

Arkadaşları gereken parayı Roma'dan toplayıp kendisini kurtardıklarında, Caesar, Miletos'da (Balat, Aydın) küçük bir ordu kurarak gerçekten de kendisini kaçırarak korsanları bulmuş ve onları Pergamon'a götürerek (Bergama) hepsini çarmıha gerdirmiştir.

Julius Caesar'ın öldürülmesinden kısa bir süre sonra basılan sikke. MÖ 44, AR denarius (3.69 g.) Önde Julius Caesar'ın portresi, arka yüzde başını yasa öne eğmiş tanrıça Venus Victrix. (Foto: Roma Numismatic Limited, Auc. 12, lot. 562, 29.09.2016)

Marcus Antonius Creticus (ünlü triumvirin aynı isimli babası), MÖ 74 yılında korsanları temizlemekle görevlendirildi, ama MÖ 72'de korsanlarla iş birliği yapan Girit kentlerine saldırdığı sırada yenildi ve gemilerinin birçoğu batırıldı. Romalı tarihçi Diodoros'a göre, kendi canını ancak Roma devleti için oldukça aşağılayıcı bir antlaşma imzalayarak kurtarmıştır. Bu yüzden Romalılar onu tak bir isimle, "Creticus", yani Girit Fatihi olarak aşağılamışlardı.

Romalıların aldıkları önlemler ve yaptıkları operasyonların işe yaramadığı, III. Mithridates Savaşı (MÖ 73-63) sırasında korsanların Pontus Kralı VI. Mithridates ile iş birliği yaparak İtalya'da çeşitli limanlara saldırabilmesinden bellidir. Hatta MÖ 71 yılında İtalya'da isyan eden kölelerin lideri Spartacus'un kendisi ve ordusunu Sicilya'ya geçirmek için Kilikyalı korsanlar ile bir antlaşma yaptığı ama korsanların onu yüzüstü bıraktıkları anlatılmıştır. Bir Kilikia gemisi MÖ 73'deki Kyzikos kuşatmasında VI. Mithridates'in hayatını kurtarmış, bir Kilikia garnizonu ve Kilikalı bir amiral, Sinope (Sinop) şehrini Roma Generali Lucullus'a karşı savunmuştur. Bazı antik kaynaklar, Kilikalı Amiral Seleukos'u amiral olarak değil ama "arkpeirates" yani "korsan başı" olarak anarlar.

MÖ 69'da korsanlar Ege'de oldukça aktifti-ler. Romalıların Ege Denizi'ndeki en önemli ticaret merkezleri olan Delos Adası, Athenadros isminde bir korsan tarafından tamamen yağmalanmıştı. Aynı sene, Aigina Adası da korsanların saldırısına uğradı. Kilikalı korsan donanmasının gücü korsanların İtalya kentlerine, hatta Roma'nın limanı olan Ostia'ya

MÖ 68'de saldırımları ile ortaya çıkmıştır. Şehri ele geçiren korsanlar, aralarında resmi görevlilerin de olduğu çok sayıda Romalıyı fide için esir almış, limanda bekleyen Roma savaş gemilerini ve bazıları henüz yüklerini boşaltmamış ticaret gemilerini yakmışlardı. Plutarkhos'a göre Akdeniz'de ticaret tamamen durmuş, bazı yerlerde tahıl sevkiyatının engelleniyor olması açlığa sebep olmuştu.

Bunun üzerine MÖ 67 yılında Aulus Gabinius senatoya, korsanlığı sona erdirmek üzere bir yasa teklifi (Lex Gabinia) sundu. Bu teklif, senatonun seçeceği eski bir consulün 3 sene boyunca mutlak ve hiçbir konuda hesap sorulamayacak bir yetkiyle donatılmasını, bütün denizlerin ve kıyılarının 400 stadlık (72 km) bir mesafede sorumluluk alanı olarak belirlenmesini içeriyordu. Yasa, en az 200 gemilik bir savaş filosu kurulmasını ve seçilecek yöneticinin toplanan vergileri istediği gibi kullanarak bu gemilerde görev yapacak bir ordu için gerekli kişileri askere almasını ve donatmasını içeriyordu. Belirtilen olağanüstü diktatörlük (Roma'da olağandışı durumlarda kriz geçene kadar seçilen kişi anlamında) yetkisi, bunu alacak kişiye muazzam bir güç sağlayacağı için senato bu kararı onaylamaya yanaşmasa da Julius Caesar'ın ve partisinin tam desteğini alan tasarı, savaş gemisi sayısının 500'e çıkarılması ve 120.000 piyade eri ve 5000 atlinin da tahsis edilmesi ile geliştirilir. Göreve de Gnaeus Pompeius Magnus getirilir

Kararın duyulmasıyla, korsanlar İtalya kıyılarından uzak durmaya başlarlar. Pompeius ise hızla ordu ve gemilerin hazırlanmasına başlar ve Akdeniz kıyısındaki bütün Roma müttefiki devletlerin de (mesela Rodos Cumhuriyeti, Lykia Federasyonu gibi) kendi donanmalarıyla kurulacak filoaya katılmaları için onlara mektuplar yazmıştır. Pompeius Akdeniz'i on üç parçaya bölerek, her parçaya ayrı bir komutan ve emrinde gemiler ve askerler gönderdi. Roma döneminde eser Plutarkhos'a göre Pompeius'un her yere dağıttığı donanmaları, karşılaştıkları korsan filoları yendikçe kalan korsanlar güvendikleri limanlara çekilmeye başladılar. Kırk gün kadar kısa bir süre içerisinde Batı Akdeniz korsanlıktan tamamen temizlendi ve Pompeius'un kendisi doğuya hareket etti.

Kilikia'ya ulaşan Pompeius, Korakesium'da (Alanya) toplanan korsan filosunu bir deniz savaşında yendi. Bunların arasında Kendisine teslim olan korsanların normalde onlara verilen ceza olan çarmıha gemek yerine, hayatlarını bağışlaması sayesinde, onlardan aldığı bilgiler ile korsanların Kilikia'da sığındığı bütün kale ve limanları da ele geçirdi. Böylece doğu Akdeniz'den korsanların temizlenmesi sadece kırk dokuz gün içinde başarılı. Appianus'a göre 20.000 korsan Pompeius'a teslim olmuş, 10.000 korsan yapılan çarpışmalarda öldürülmüş, 120 adet kent ve kasaba Pompeius tarafından ele geçirilmiş, 1300 civarında gemi batırılmış, 71 korsan gemisi savaşlarda ele geçirilmiş, 306 gemi ise teslim olanlarla beraber Pompeius'a teslim edilmiştir. Pompeius, özellikle Korakesium ve diğer yerlerde korsanlar tarafından fide için tutulan çok sayıda Romalı esiri kurtardı. Bunların arasında Publius Clodius Pulcher gibi ünlü Romalılar da bulunmaktaydı. Pulcher, korsanlara esir düştüğünde, Kıbrıs'ı bağımsız bir Kral olarak yöneten Mısır Kralı XII. Ptolemaios'un kardeşi ve VII. Kleopatra'nın amcası olan Kıbrıslı Ptolemaios'dan yardım istemiş, ama Ptolemaios, istenilen fideyi tam olarak göndermeyince kurtulamamıştı. Pulcher, MÖ 58 yılında Tribune olduğunda Ptolemaios'u tahttan indirerek Kıbrıs'ı Roma topraklarına ilhak etmiştir.

Pompeius'un ölümünden sonra, iç savaş sırasında taraftarı Q. Nasidius tarafından Massaliada (Marsilya) bastırılan sikke. AR denarius (3.87g.) Önde Pompeius, deniz tanrısı Neptun olarak trident ve yunusla, arkada savaş gemisi. (Foto: LHS Numismatik AG, Auc. 100, lot. 437, 23.04.2007)

İşçiçe, 1740-1750 arasında, Cezayir ve Tunus korsanlarının hala güçlü olduğu dönemde, Jean Dasser ve oğulları şirketi tarafından basılan madalya. AE (12.94 g) Önde Pompeius'un portresi, arkada Osmanlı kıyafetleri giyen Kilikalı korsanların Avrupa kıyafetleri giyen Pompeius'a gemileriyle beraber teslim olmaları. (Foto: Classical Numismatic Group, Inc. E-Auc. 381, lot. 568, 24.08.2016)

Korsanlığın, her şeyden önce fakirlikten kaynaklanan bir sorun olduğunu gören Pompeius, kendisine teslim olan korsanları, savaşlarla tahrip olmuş veya nüfus azlığından gelişememiş 39 kente yerleştirerek onlara ekebilecekleri topraklar tahsis etmiştir. Bu yerler arasında Kilikia'da Adanus (Adana), Epiphaneia (Erzin, Hatay), Mallos (Kızıltepe, Karataş, Adana), Soli (Mezitli, Viranşehir, Mersin), ki bu olaydan sonra Pompeius'a izafen ismini Pompeiopolis olarak değiştirmiştir ve Yunanistan'da Dyme kentleri, hatta İtalya'da Calabria Bölgesi bulunuyordu.

Eski korsan, Kral I. Tarkondimotos, Anazarbus kentinde basılan sikkesi. MÖ 39-31, AE (11.34g.) Önde Kral. I. Tarkondimotos'un portresi, arkada Zeus. (Foto: Gemini, LLC, Auc. IX, lot. 150, 08.01.2012)

Soli / yeni ismiyle Pompeiopolis sikkesi. MÖ 66 sonrası. AE (6.44g.) Önde Pompeius'un portresi, arkada Nike. (Foto: Numismatik Naumann, Auc. 52, lot. 366, 02.04.2017)

Diğer yandan, korsanlığa izin veren diğer bir durum, bölgedeki devletlerin korsanlıkla baş edemeyecek kadar zayıf olmalarıydı. Korsan Savaşının ardından Pontus Kralı VI. Mithridates ile sürmekte olan savaşa da dahil olan Pompeius, bu savaş sonrasında Anadolu ve yakın çevresini tekrar düzenlemiştir. Bu düzenlemeler arasında özellikle Kilikia korsanlarını ilgilendiren kısımlar şunlardır: Korsanların önemli üssü olan Girit Roma Cumhuriyeti tarafından ilhak edilmiş; Seleukos Krallığı ortadan kaldırılarak ve Armenia Krallığı'nın Kilikia'daki toprakları ele geçirilerek, Pamphylia ve Pisidia'yı da kapsayan büyük bir Kilikia Eyaleti kurulmuştur. Ayrıca, korsanların arasında önemli bir lider olan Tarkondimotos'a Kastabala (Cevdetiye, Osmaniye), Anazarbus /Anavarza, Adana başta olmak üzere çeşitli yerler verilerek, kurulan bu küçük vassal krallığın Kilikia'nın Doğu ve Kuzey sınırını koruması sağlanmıştı. Tarkondimotos, iç savaş sırasında Marcus Antonius'un tarafını tutmuştu. Kral, MÖ 31 yılındaki Actium Savaşı'nda öldü, toprakları ardıllarının elinden alınarak Roma Devleti'ne ilhak edildi.

Pompeius'un Doğu Akdeniz'deki başarılı seferi korsanlığı tam olarak bitirmemişti. Cicero, bu sefer sonrası geçen bir olayı nakleder: Adramyttion (Edremit) vatandaşı olan ve Olimpiyatlarda boks şampiyonu olan Atyanas isimli ünlü bir sporcu, Batı Anadolu kıyılarındaki korsanlar tarafından yakalanıp öldürülmüştür.

Korsanlığın Roma İmparatorluk Dönemi öncesinde Akdeniz'de son kere ortaya çıkması gene Romanın iç savaşı ile ilgilidir. MÖ 48'de Gnaeus Pompeius Magnus, Pharsalus Savaşı'nda Julius Caesar'a yenilince, onun yanına Midilli Adası'nda ulaşan en küçük oğlu Sextus Pompeius babasıyla beraber Mısır'a kaçtı ve burada babasının ihanete uğrayarak öldürülmesine şahit oldu. Sextus, buradan Afrika Eyaletlerinde hala Caesar'a karşı savaşan Pompeius'un müttefikleri Metellus Scipio ve Cato'nun yanına geçti. MÖ 46'da Julius Caesar bu birlikleri Thapsus Savaşı'nda yendi. MÖ 45'de Sextus, ağabeyi ile beraber kurdukları orduyla bu kez İspanya'da Munda Savaşı'nda Caesar'ın karşısına çıktılar ancak yenildiler ve ağabeyi de öldürüldü. Sextus bu sefer Sicilya'ya kaçmak zorunda kaldı ve burada kendisine, babasına hala büyük bir saygı duyan Kilikalı eski korsanlar ve iç savaşta Caesar'a yenilen çeşitli kaçaklar katıldı. MÖ 44'de Caesar'ın suikast ile öldürülmesi üzerine, kurulan II. Triumvirlik önceliğini Brutus ve Cassius'un yakalanmalarına verdiği için Sextus, denizlerde rahat hareket ederek Octavianus'a (gelecekteki İmp. Augustus) bağlı yerlere saldırmaya ve korsanlık yaparak Roma'ya gitmekte olan gemilere el koymaya başladı.

Hatta MÖ 39'da Octavianus, Sextus Pompeius ile bir barış antlaşması imzalamak zorunda kaldı. MÖ 37'de tekrar başlayan çatışmalar, Octavianus'un donanmasının Messina boğazında Sextus tarafından tamamen yok edilmesiyle sonuçlandı. Bunun üzerine Octavianus'un sağ kolu olan Marcus Agrippa yeni bir donanma oluşturmaya, Triumvirlerden Lepidus da, Sextus'a saldırılabilmek için Afrika Eyaletlerinden asker toplamaya başladı. MÖ 36'da Lepidus kurduğu 14 adet lejyonla Sicilya Adasına çıkartma yaptı, aynı anda Agrippa denizde Sextus'un filosunu yendi. Sextus'un kendisi Anadolu'ya kaçıp Kilikia'ya ulaşarak burada tekrar korsanlığı başlatmayı amaçlasa da MÖ 35 yılında Miletos'da (Balat, Aydın) yakalanarak idam edildi. Sonradan Augustus ismini alan Octavianus, Ankyra'da (Ankara) bulunan Res Gestae yazıtında kendisini denizleri korsanlıktan tamamen temizleyen ve barışı denizlere getiren kişi olarak övecektir.

Sextus Pompeius'un İspanya veya Sicilya'da bastırıldığı sikke. MÖ 45, AE as (23.6 g.) Önde Gnaeus Pompeius Magnus'un uniform başı, arkada bir savaş gemisinin pruvası. (Foto: Numismatik Naumann, Auc. 8, lot. 281, 06.10.2013)

Akdeniz'de devasa filolar ile düzenlenen büyük ölçekli korsanlık böylece sona erdi. Roma İmparatorluk döneminde zaman zaman ve genellikle iç savaşlarla bağlantılı olarak ortaya çıkan korsanlık, etkileri açısından daha yerel ölçekli ve küçük boyutludur. Roma imparatorları bu sorunun üstesinden gelmeyi becerebilmiş ve Akdeniz'de seyahat ve ticaret uzun yıllar boyunca huzur içinde sürdürülebilmiştir. Akdeniz'de Geç Hellenistik Çağ ölçeğinde dünya tarihini etkileyen boyutta korsanlık tekrar ancak 16-18. Yüzyıllar arasında Cezayir ve Tunus'u ele geçiren Osmanlı denizcileri tarafından gerçekleştirilebilecektir.

Seçilmiş Kaynakça

M. Arslan "Piracy on the Southern Coast of Asia Minor and Mithridates Eupator", Olba, no VIII, (2003), 195-211.

M. Arslan ve N. Tüner Önen "Akdeniz'in Kosan Yuvaları: Kilikia, Pamphylia, Lykia ve İonia Bölgelerindeki Korykoslar", Adalya, no. XIV (2011), s. 189-206.

H.A. Ormerod Piracy in the Ancient World, Liverpool University Press, Liverpool, 1924.

J. M. Sestier Antik Çağda Korsanlık, çev. Oğuz Adanır, Doğu Batı Yayınları, 2017, Ankara

P. de Souza "Romans and Pirates in a Late Hellenistic Oracle from Pamphylia", The Classical Quarterly, vol. 47, no. 2 (1997), s.477-481.

P. de Souza Piracy in the Graeco-Roman World, Cambridge University Press, 1999.

P. de Souza "Rome's Contribution to the Development of Piracy", The Maritime World of Ancient Rome, University of Michigan Press, s. 71-96, 2008.

P. de Souza "Who Are You Calling Pirates?", Rough Cilicia, ed. M.C. Hoff ve R.F. Townsend, s. 43-54, Oxbow, 2013, Oxford.

N. E. Şahin "Anadolu'nun Önemli Tarihi Yazıtları 1: Teos'a Korsan Baskını, Teos'da Ele Geçen Bir Meclis Kararı", Akron, no. 2 (2012), s.137-166.

M. Tozan "Üçüncü Makedonya Savaşı'ndan Pompeius'un Seferine Roma'nın Doğu Politikası ve Anadolu'nun Güney Kıyılarında Korsanlık", Cedrus, no. II, (2014), 135-169.

HENİOKHİLERDEN GOTLARA: ROMA EGEMENLİĞİNDE KARADENİZ'DE KORSANLIK FAALİYETLERİ

Onur Sadık KARAKUŞ

Antik Yunancadaki καταποντιστής (katapontistes), ληστής (leistes) ve πειράτης (peirates) ve Latince'deki pirata kelimeleriyle tanımlanan korsanlık, deniz taşımacılığı ve ticareti yapan ülkeler/şehirler başta olmak üzere, tarih boyunca sürekli karşılaşılan bir faaliyet olarak dikkat çekmektedir. Yeni Mısır Krallığının en ünlü firavunlarından olan III. Tutmosis'in Karnak'taki bir tapınağın duvarına işlettiği askeri zaferlerle ilgili yazıtta ilk defa korsanların varlığı görülmektedir. Antikçağ dünyasında korsanların varlığına ilişkin en erken tarihlî bilgilere Mısır metinlerinde (Amarna Mektupları) rastlanmaktadır. Burada Lukka ve Sherden şeklinde adlandırılan söz konusu halkların korsanlık faaliyetleriyle ilgilendiği ayrıca Tjeker adlı bir deniz kavminin (olasılıkla Girit kökenli) de Mısır'a sorun çıkardığı görülmektedir. Thukydides (I. 5) kendi dönemi için korsanlığı, güçsüzleri beslemenin ve zenginleştirmenin bir aracı olarak algılamış ve bunu onursuz bir yaşam sürmekten ziyade şan, şöhrat ve zenginlik kazandıran bir meslek olarak aktarmıştır.

Akdeniz'in büyüklüğüne paralel olarak korsanlık faaliyetleri de oldukça fazla olmuştur. Herodotos ve Thukydides'in anlattıklarına göre, korsanlık faaliyetlerine giriştiğini bildiğimiz Fenikelilere, Minos kralının topladığı donanma ile ölem almaya çalışmıştır. Öyle ki Plutarkhos ve Sicilyalı Diodorus'un Klitodemos'a dayandırarak anlattıkları, Kral Minos tarafından çıkarılan yasaya göre Yunanlıların o dönemde beş kişiden çok insan taşıyan gemilerin denizlere açılmasını yasaklamıştır.

Dalmaçya ve Balkan toprakları içinde yaşayan Liburni, Ardeiai, Daorsi gibi Illyriyalı/ Liburnialı halklar korsanlıkla ve denizcilikle ilgilenmişlerdir. Makedonya ve Epirus krallıklarının eski gücünde olmaması nedeniyle söz konusu halkların Hellen ve Roma kentlerini ve gemilerini yağmalayarak gelir elde ettikleri bilinmektedir. Öyle ki Roma İmparatorluğu ilerleyen yıllarda askeri müdahalelerle buradaki korsan sorununu çözmeye çalışmıştır. Tüm bunların dışında en büyük korsanlık faaliyeti Kilikyalılara aittir.

Suriye ve Kilikya sahillerine egemen olan Selevkos krallığının eski gücünü kaybetmesi, Apamea Barışı ile Selevkos savaş gemilerinin kaldırılması, Bergama Krallığı'nın yeterli deniz gücünün ve askeri gücünün olmayışı vb. gibi bir ortamdan yararlanan korsanlar Kilikia Trakheia yani Dağlık Kilikya (Türkiye'nin Doğu Akdeniz Kıyıları) adı verilen coğrafyayı mesken edinerek bölgede etkin bir güç olmuşlardır. Roma'nın Doğu Akdeniz'e yayılmaya başlaması, Mithradates savaşlarında Roma'ya karşı savaşmaları ve söz konusu korsanlık faaliyetlerinin ekonomik anlamda büyük zararlar vermesi nedeniyle bölgeye çeşitli seferler düzenlenmiş, MÖ 67 yılında Lex Gabinia de Piratis Persequendis ile korsanlar hostes gentium/ iusti hostes yani insanlığın düşmanı ilan edilmiş ve Gnaeus Pompeius önderliğindeki sefer neticesinde bölgedeki korsanlık faaliyetleri büyük oranda sona ermiştir.

Karadeniz'de Korsanlık

Akdeniz Korsanlığı kadar etkili olmasa da Karadeniz'de de çeşitli korsanlık faaliyetlerinin olduğu bilinmektedir. Karadeniz, 8.350 kilometre kıyı şeridi ve 461.000 km²'lik genişliğiyle çevredeki yerleşim yerlerinin en önemli gelir ve yaşam kaynaklarından olmuştur. Latin kaynaklarında Mare Euxinum, Mare Sarmaticum gibi adlarla anılan Karadeniz genellikle Εὐξείνιος Πόντος (Euksenios Pontos/ Pontos Euksenios= Misafir Seven Deniz) olarak kaynaklarda geçmektedir.

Elimizdeki verilere göre Karadeniz'in korsanlıkla tanışması günümüzde Gürcistan'ın Poti adlı liman şehrine konumlandırılan Phasis civarında yaşayan Heniokhi kabilesi nedeniyle olmuştur. Heraklides Lembus'a göre insanların derilerini yüzen ve yamam olarak tarif edilen, tarımsal üretime geçmeyip yağma ve haraçla yaşamalarını devam ettirdikleri anlaşılan Heniokhiler korsanlıkla ilgilenmişlerdir. Öyle ki Doğu'da Kolhis'ten Batı'da Byzantion'a kadar tüm Karadeniz ticaretini ve kıyı güvenliğini olumsuz etkilemişlerdir.

Sicilyalı Diodoros'un aktardığına göre; Bosporus (Kimmerya) Kralı Eumelos (MÖ 310-304) Byzantion, Sinope ve Karadeniz'de yaşayan diğer Hellenlere iyilikte bulunmuş, denizlerde korsanlık faaliyetlerinde bulunan Heniokhiler, Tauriler ve Akhailer'e savaş açmış ve Karadeniz'i korsanlardan temizlemiştir. Öyle ki, tüccarlar bu haberi ülkelerine ulaştırınca neredeyse tüm Dünyada Eumelos adına methiyeler düzülmüştür. Hemen hemen aynı dönemlerde, Trakya'nın Karadeniz kıyısında kurulmuş bir Galat Krallığı olan Tyllis Kralı Kavaros (MÖ 225-219) da tüccarların rahatça yelken açabilmesi için denizlerdeki korsanlık faaliyetlerine karşı önlemler almıştır.

Buna karşın söz konusu huzurlu ortamın çok uzun süremediği bir süre sonra aynı halkların yeniden korsanlıkla ilgilendiği anlaşılmaktadır. Roma egemenliğinde de Korsanlığa devam ettikleri anlaşılan Heniokhiler, Strabon'da şu şekilde anlatılır:

"...Sindik toprakları ve Gorgippa'dan sonra, denizde, Kafkasya'nın limansız ve dağlık bir bölümünü oluşturan Akhaei, Zygi ve Heniokhoi kıyıları gelir. Bu insanlar denizde soygunlarla yaşarlar. Tekneleri ince, dar ve hafiftir, (bu tekneler) yaklaşık 25 kişiyi alabilir, çok nadir durumlarda 30 kişi alabilirler; Yunanlılar onlara "kamarai" derler. ... (bu halklar) kamara filolarını doldurarak bazen tüccarların gemilerine, bazen de bir ülkeye ya da bir şehre karşı yelken açarak denizin egemenliğini ellerinde tutarlar. Bazen Bosporus Krallığını ellerinde tutanlar tarafından desteklenirler ve bu sayede buralara demirleyerek ganimetlerini elden çıkarmaya çalışırlar. Kendi topraklarına döndüklerinde, demirleme olmadan, "kamaraları" omuzlarına koyarlar ve onları yaşadıkları ormanlara ve verimsiz topraklara kadar taşırlar. Sefer zamanı geldiğinde kamaralarını tekrar kıyıya getirirler. Aynı şeyleri başka ülkelerde de yaparlar, çünkü ağaçlık alanlara aşınadılar ve bu yerlere önce teknelerini saklarlar ve daha sonra insanları kaçırmak için gece gündüz yürürler. Şimdi yerel seflerin yönettiği bu yerlerde yöneticiler haksızlığa uğramış olanlara yardıma giderler ve genellikle "kamarai" adamlarına (korsanlara) saldırır ve (esir edilenleri) geri getirirler. Fakat Romalılara tabi olan bölge, oraya gönderilen valilerin ihmali nedeniyle (yerel seflere) çok az yardım sağlıyor (Str. XI.2.12)".

Eduard Bendemann, Athanaric ve Valens Tuna'da, Gravür, 1860.

Antik Yunancadaki *καταποντιστής* (katapontistes), *ληστής* (leistes) ve *πειράτης* (peirates) ve Latince'deki *pirata* kelimeleriyle tanımlanan korsanlık, deniz taşımacılığı ve ticareti yapan ülkeler/şehirler başta olmak üzere, tarih boyunca sürekli karşılaşılan bir faaliyet olarak dikkat çekmektedir. Yeni Mısır Krallığının en ünlü firavunlarından olan III. Tuthmosis'in Karnak'taki bir tapınağın duvarına işlettiği askeri zaferlerle ilgili yazıtta ilk defa korsanların varlığı görülmektedir. Antik çağ dünyasında korsanların varlığına ilişkin en erken tarihlî bilgilere Mısır metinlerinde (Amarna Mektupları) rastlanmaktadır. Burada Lukka ve Sherden şeklinde adlandırılan söz konusu halkların korsanlık faaliyetleriyle ilgilendiği ayrıca Tjeker adlı bir deniz kavminin (olasılıkla Girit kökenli) de Mısır'a sorun çıkardığı görülmektedir. Thukydides (I, 5) kendi dönemi için korsanlığı, güçsüzleri beslemenin ve zenginleştirmenin bir aracı olarak algılamış ve bunu onursuz bir yaşam sürmekten ziyade şan, şöret ve zenginlik kazandıran bir meslek olarak aktarmıştır.

Akdeniz'in büyüklüğüne paralel olarak korsanlık faaliyetleri de oldukça fazla olmuştur. Herodotos ve Thukydides'in anlattıklarına göre, korsanlık faaliyetlerine giriştiğini bildiğimiz Fenikelilere, Minos kralının topladığı donanma ile önlem almaya çalışmıştır. Öyle ki Plutarkhos ve Sicilyalı Diodorus'un Klitodemos'a dayandırarak anlattıkları, Kral Minos tarafından çıkarılan yasaya göre Yunanlıların o dönemde beş kişiden çok insan taşıyan gemilerin denizlere açılmasını yasaklamıştır.

Dalmaçya ve Balkan toprakları içinde yaşayan Liburni, Ardeiai, Daorsi gibi Illyriyalı/ Liburnialı halklar korsanlıkla ve denizcilikle ilgilenmişlerdir. Makedonya ve Epirus krallıklarının eski gücünde olmaması nedeniyle söz konusu halkların Hellen ve Roma kentlerini ve gemilerini yağmalayarak gelir elde ettikleri bilinmektedir. Öyle ki Roma İmparatorluğu ilerleyen yıllarda askeri müdahalelerle buradaki korsan sorununu çözmeye çalışmıştır. Tüm bunların dışında en büyük korsanlık faaliyeti Kilikyalılara aittir.

Suriye ve Kilikya sahillerine egemen olan Selevkos krallığının eski gücünü kaybetmesi, Apamea Barışı ile Selevkos savaş gemilerinin kaldırılması, Bergama Krallığı'nın yeterli deniz gücünün ve askeri gücünün olmayışı vb. gibi bir ortamdan yararlanan korsanlar Kilikia Trakheia yani Dağlık Kilikya (Türkiye'nin Doğu Akdeniz Kıyıları) adı verilen coğrafyayı mesken edinerek bölgede etkin bir güç olmuşlardır. Roma'nın Doğu Akdeniz'e yayılmaya başlaması, Mithradates savaşlarında Roma'ya karşı savaşmaları ve söz konusu korsanlık faaliyetlerinin ekonomik anlamda büyük zararlar vermesi nedeniyle bölgeye çeşitli seferler düzenlenmiştir.

MÖ 67 yılında Lex Gabinia de Piratis Persequendis ile korsanlar hostes gentium/ iusti hostes yani insanlığın düşmanı ilan edilmiş ve Gnaeus Pompeius önderliğindeki sefer neticesinde bölgedeki korsanlık faaliyetleri büyük oranda sona ermiştir.

Karadeniz'de Korsanlık

Akdeniz Korsanlığı kadar etkili olmasa da Karadeniz'de de çeşitli korsanlık faaliyetlerinin olduğu bilinmektedir. Karadeniz, 8.350 kilometre kıyı şeridi ve 461.000 km²'lik genişliğiyle çevredeki yerleşim yerlerinin en önemli gelir ve yaşam kaynaklarından olmuştur. Latin kaynaklarında Mare Euxinum, Mare Sarmaticum gibi adlarla anılan Karadeniz genellikle Εὐξεινὸς Πόντος (Euksenos Pontos/ Pontos Euksenios= Misafir Seven Deniz) olarak kaynaklarda geçmektedir.

Elimizdeki verilere göre Karadeniz'in korsanlıkla tanışması günümüzde Gürcistan'ın Poti adlı liman şehrine konumlandırılan Phasis civarında yaşayan Heniokhi kabilesi nedeniyle olmuştur. Heraklides Lembus'a göre insanların derilerini yüzen ve yamam olarak tarifi edilen, tarımsal üretime geçmeyip yağma ve haraçla yaşamlarını devam ettirdikleri anlaşılan Heniokhiler korsanlıkla ilgilenmişlerdir. Öyle ki Doğu'da Kolkhis'ten Batı'da Byzantion'a kadar tüm Karadeniz ticaretini ve kıyı güvenliğini olumsuz etkilemişlerdir.

Roma İmparatoru Aulus Vitellius

Roma egemenliğinde bölgenin bilinen son korsanlık faaliyetleri Tacitus'ta Gotones olarak geçen Gotlar ve onların içerisinde yer alan diğer gruplara (Heruli, İskit, Alan vb.) aittir. İordanes'in Getica adlı eserinden öğrendiğimize göre, İskitler inşa ettikleri gemilerle Karadeniz kıyısındaki Herakleia (Zonguldak/ Ereğli) kentine saldırarak yüklü miktarda ganimetle topraklarına dönmüşlerdir. İskitler, Karadeniz'e doğru tekrar vata çıkmış ve Tuna'ya girerken Roma topraklarına çok zarar vermişlerdir. Gotlar tarafından yapıldığı bilinen ilk saldırı MS 238 yılında gerçekleşmiştir. Gotlar Tuna Nehri girişindeki Histria (Istros) kentini talan etmişlerdir. Öyle ki Histria kentinden esir olarak alınan kişilerin serbest bırakılması için Roma İmparatorluğu tarafından Gotlara yıllık para yardımı yapılmıştır. Bu korsanlık ve yağma olayından yaklaşık 10 yıl sonra Got tehlikesi çok daha büyük bir sorun haline almıştır. MS 249'da Markianopolis kenti, 250'de de Tuna çevresindeki kentler yağmalanmış, 251'de İmparator Decius, Gotlar tarafından öldürülmüştür.

MS 253-254 yıllarında da çeşitli yağma akınları ve korsanlık faaliyetleri olmuştur. Batı Karadeniz'deki bu korsanlık faaliyetleri, yağma hareketleri ve bazı sert çarpışmalardan sonra Gotlar Karadeniz'in gürece daha zayıf fakat daha fakir yerleşim yerlerinin olduğu Doğu Karadeniz ve Kafkasya kentlerine yönelmişlerdir. Bu anlamda önce Kafkasya'yı talan ederek kıyı boyunca güne-ye doğru yönelmiştir. Bu saldırıların içlerinde Gotların da yer aldığı Boranoi kabilesi liderliğinde yapıldığı tarih kaynaklarına geçmiştir. MS. 255-257 yılları arasında yoğunlaşan deniz saldırılarında ilk olarak Pityus kentine başarısız bir yağma girişiminde bulunurlar, sonraki yıl Pityus ve Trapezus'u yağmalayıp Pontus kıyısındaki pek çok yerleşimi yakıp yıkarlar.

Zozimus'un aktardığına göre (I.31-5) Gotlar ve onların içinde yer alan Heruli, İskit gibi halklar da MS. 259 yılında Kalkhedon (Kadıköy), Nikomedia (Kocaeli/ İzmit), Nikaia (Bursa/ İzmit), Prusa (Bursa) gibi Bithynia kentlerine de saldırır. Öyle ki günümüzde Prusias ad Hypium (Düzce/ Konuralp) gibi diğer Bithynia kentlerinde de elası Got saldırılarından korunmak nedeniyle Valilik kararıyla inşa edilen surları görmek mümkündür. Bu faaliyetleri tam olarak korsanlık başlığı altında toplayamasa da söz konusu kentlere yağma girişimlerinde bulunan Gotların gemilerle ilerlerken kıyılardaki gemilere baskın yaptıkları ve limanları yağmaladıkları anlaşılmaktadır. MS. 268 yılında Tomis gibi önemli bir Karadeniz kenti de yağmalanınca Karadeniz'e kıyısı olan kentler eski ticaret kenti-liman işlevlerini yitirerek büyük bir gerileme sürecine girerler.

Gotlar Karadeniz'i kolayca aştıktan sonra MS. 268-269 yıllarında Rodos ve Kıbrıs gibi Doğu Akdeniz adalarına da saldırır. Yine aynı yıl Epheesos, Kyzikos gibi önemli yerleşimler de Gotlar tarafından yağmalanır. Gotların bu dönemde Karadeniz'deki korsanlık, yağma ve işgal hareketlerinin tek bir yerden yönetilmediği aksine Cniva, Argaith, Guntheric, Respa, Veduc, Thuruar ve Cannabaudes gibi Got şeflerinin kendi yönetimti altında toplulukları kendi amaçları doğrultusunda organize ettikleri anlaşılmaktadır. MS. 377-382 arasında Balkanlarda ve Tuna civarında Roma ile yapılan kara savaşları sonrası gittikçe gelişen Gotlar (Doğu ve Batı Gotları) çeşitli krallıklar kuracak Geç Antikçağ ile Ortaçağ'ın önemli devletlerini meydana getireceklerdir.

Peki Karadeniz neden sürekli yağmalanan bir bölge olmuştur? Bu soruya verilecek birkaç cevap bulunmaktadır. İlk olarak Karadeniz'in Kuzeyi Yunan ve Roma şehirlerini besleyen tahıl ambarı vazifesi görmekteydi. Ayrıca bölgedeki aktif ticaret ağı İskandinav'dan Doğu Uygurlıklarından, Akdeniz'den ve Yunan kentlerinden gelen önemli ticaret yollarına ev sahipliği yapmaktaydı. Bunların yanında bazı önemli Roma filosu dışında genel anlamda kıyı güvenliğine yeterince önem vermeyen orta ve küçük ölçekli kentlerle çevriliydi. Tüm bunlar, bölgeyi önce yerel halklar tarafından ardından Kuzey'den verimsiz bölgelerden gelen diğer halklar tarafından korsanlık-yagmacılık yapmak veya göç etmek için cazip bir yer haline getirmiştir.

Seçilmiş Kaynakça

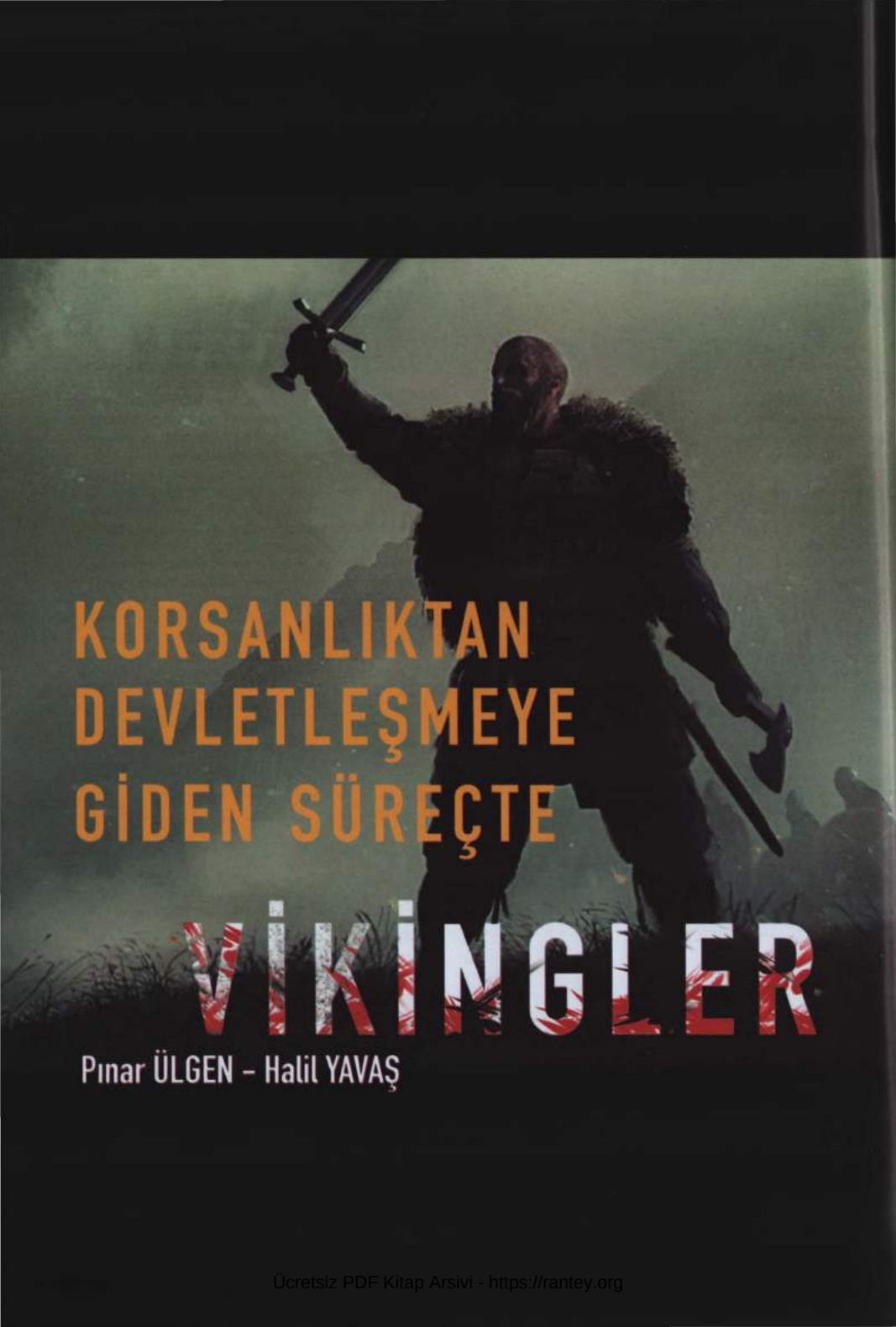
Strabon (Yararlanılan Kaynak= Geography, Books 6-14, Çev. Horace Leonard Jones, Harvard/Heinemann 1924)

Beek, A. L. 2006; "Peirates, Leistai, Boukoloï, and Hostes Gentium of the Classical World: The Portrayal of Pirates in Literature and the Reality of Contemporary Piratical Actions," Classics Honors Projects. Paper 4.

De Souza, C. 1992; Piracy in the Ancient World: from Minos to Mohammed, University of College, Yayınlanmamış Doktora Tezi.

Heather, P. 2012; Gotlar, Çev. E. Avcı, Phoenix Yayınları, Ankara.

Ormerod, H. 1997; Piracy in the Ancient World, John Hopkins University Press, Baltimore.

KORSANLIKTAN
DEVLETLEŖMEYE
GİDEN SÜREÇTE

VİKİNGLER

Pınar ÜLGEN – Halil YAVAŖ

Vikinglerin topraklarından ayrılıp dünyanın birçok yerinde baskınlar düzenlemesine sebep olan etken tam olarak ne olduğu anlaşılabilmemiş değildir. Fakat bu konuda bazı görüşler ileri sürülmüştür. En yaygın olan birinci görüşe göre bu olayın ekonomik gerekçelerle başladığı iddia edilmiştir. Lakin Vikingler ekonomik hedeflere ulaşmak için mi İskandinav yarımadasından çıktılar, yoksa İskandinav yarımadasından çıktıkları sonra karşılarına çıkan her şeyi kendileri için ekonomik hedef olarak mı belirlediler bu anlaşılabilmemiş değildir.

İkinci bir görüşe göre ise buradaki sebep, aşırı nüfus artışıydı. Özellikle tarımdaki teknik gelişmeler veya iklimdeki yumşamaya bağlı olarak bölgede nüfusun aşırı bir şekilde arttığı ileri sürülmüştür. Ancak İskandinav'da yaşadığı bilinen nüfus artışının Viking saldırılarından sonraki bir dönemde yaşanması bu görüşü zayıflatmaktadır.

Üçüncü olarak bu konuyu inanç eksenli ele alan görüşler de bulunmaktadır. Bunlara göre Vikingler, hazinelerin ve altınların peşindeydi. Ancak onların bu hazineleri toplamalarındaki asıl sebep, zenginlik hırsı değil, bunun Odin'e yapılan bir çeşit hizmet olduğuna inanmalarıydı. Çünkü bir İskandinav mitine göre altın, Tanrıların yakmak için aradıkları bir cadı idi. Öte yandan öldükten sonraki yaşamda kullanmak için de bu altın ve gümüşleri biriktirdiklerine inanılmaktaydı. Anak Vikinglerin baskın sırasında altının yanı sıra değerli gördükleri her şeyi hedef almaları bu düşüncüyü de zayıflatmaktadır. Örneğin hiç işlerine yaramayacak olmasına rağmen bazı azizlere ait ceset kalıntılarına bile el koydukları olurdu.

Denizci Kimlikleri

Onları baskın ve yağmalama eylemlerine iten etken tam olarak bilinmemekle birlikte bu halkın denizci ve savaşçı bir kimliğe sahip oldukları kesindir. Aslında bu halk denize mahkumdu. Nitekim doğal kaynakların yetersiz oluşundan dolayı denizden faydalanmalarını gerektirirken, yaşadıkları bölgelerde ki sayısız fiyortlar, göller ve adalardan dolayı da ulaşım için deniz bir zorunluluktur.

Deniz onlar için öyle önemliydi ki mitolojilerinde de bunu görmekteyiz. Örneğin onlara göre Niord, denizecilik, balıkçılık ve bolluk Tanrısıdır. Noatun, denizde ölenlerin gittikleri yerde yaşayan bir tanrıdır. Yine bir deniz tanrısı olan Nerthus adına suçlular boğulara kurban edilmekteydiler. Bu halkın savaşçı ve denizci kimlikleri birleşince korsanlık onlar için olağan bir faaliyet haline gelmiştir.

Bu faaliyetleri çeşitli şekillerde yürütmekteydiler. Bazen bir denizci şefin liderliğinde yakın çevrelerde küçük baskınlar yapırlarken bazen de çok daha uzaklarda keşif duygusuyla bu faaliyetleri yürütmekteydiler. Birkaç teknenin katıldığı baskınların yanı sıra çok daha büyük guruplar halinde hareket ettikleri de olurdu.

Gemileri

Bu eylemlerde kullandıkları kendilerine özgü gemileri oldukça dikkat ilginçtir. Çünkü bu gemiler, küçük ve hafif bir şekilde tasarlanmış olmalarına karşın okyanusa dayanabilmekteydi. En yaygın savaş gemilerine "uzun gemi" derlerdi. Sagalarda ve eddalarda farklı isimlendirmeleri bu gemiler manevra kabiliyeti yüksek olması için ince ve uzun tasarlandıklarından dolayı kargo veya ticari kullanıma pek uygun değildir. Kayıtlarda dragon, skeid, snekkja, skuta, buza ve herskip başta olmak üzere çok sayıda uzun gemi tipinden söz edilmektedir. En bilinen uzun gemi ise "dragon"dur. Bu geminin ön ve arka tarafında çeşitli ejderha motifleri bulunduğu için bu isimle anılmaktadır.

Denizci Yetenekleri

Vikingler, denizde rotalarını bulma veya hareket planlamada doğanın sunduğu bütün işaretleri yorumlamakta oldukça mahirdiler. En önemli yön bulma gereçlerinin başında yıldızlar gelmekteydi. Bundan başka, dalgaların ve bulutların durumu, kuş türleri ve deniz canlıları onlar için diğer yön bulma veya bulundukları yeri tespit etme araçlarıydı. Rüzgâr ve denizin kokusundan faydalanarak ufukun ötesindeki karanın varlığını anlayabiliyorlardı. Suyun rengi ve tadındaki değişikliklerden, akıntının ne zaman değiştiğini öğrenebilirlerdi. Daha ilginç, gölgenin düşüş açısına göre kaçınıcı enlemde bulunduklarını gösteren basit cihazlarla, istedikleri zaman istedikleri yerden kıyıya çıkabiliyorlardı. Yön bulmak için bulutlu havalarda bile güneşin yerini gösterebilen ve "güneş taşı" denen bir kristalden de faydalanmaktaydılar.

Bu halkın Viking çağındaki faaliyetlerini iki döneme ayırabiliriz. Birinci dönemde tanıma ve yağmalama yani korsanlık yapmakta iken, ikinci dönemde gittikleri yerlerde yerleşmeye başlamışlardır. Anglo-Sakson kroniklerine göre ilk saldırı, Danimarkalılar tarafından 787 veya 789 yılında Batı Sakson Krallığı'nda bulunan Dorset'e yapılmıştır. İkinci baskın ise Northumbria'da Lindisfarne Manastırı'na yönelik olarak 793'te gerçekleştirilmiştir. Bu baskında öyle acımasız bir katliam yapmışlardır ki çocukları mızrakların ucunda savurdıkları iddia edilmektedir. Bir sonraki saldırılarını 794'te Jarrow'daki Ecgfrid Manastırı'na yapmış ancak bu kez onlar da ciddi şekilde kayıp vermişti. Northumbria baskını ile yaklaşık aynı yıllarda İskoçya'ya da saldırmışlardır. Britanya'ya yönelik bu ilk eylemlerinden sonra otuz yıl süren bir kesinti yaşanmıştır.

Ancak İskoçya'da faaliyetlerde bulunan Vikingler, 794'te Hebridler üzerinden güneye inmeye başladılar. 832'ye kadar Rechru, Skye, Iona, Man, Lambay, Inishmurray ve Inishboffin, Connemara, Kerry, Owles, Howth, Down, Bangor ve Armagh başta olmak üzere birçok şehre baskınlar düzenlediler. İlk saldırılar için ağırlıklı olarak kıyı kesimleri seçilirken, sonraları ırmaklar üzerinden daha iç bölgelerde bulunan yerleşimler Vikinglerin hedefi olmuştur. Bunun için Shannon, Vartry, Boyne, Liffey ve Lee nehirlerini kullanmışlardır. Devam eden süreçte Kuzeyde Neagh Gölü'ne ulaştıktan sonra burayı bir üs olarak kullanmaya başladılar. İngiltere ve İrlanda'ya yaptıkları baskınları takiben 799'da Akitanya'da ortaya çıktılar. 810'da Godfred liderliğinde Friesland'a saldırdılar.

Tanışma niteliğinde sayabileceğimiz ilk baskınlardan sonra Vikingler, muhtemelen önemli bir dirençle karşılaşmamanın verdiği cesaret ve moralin etkisiyle saldırılarını bir sonraki aşamaya taşıdılar. Bölgelere göre değişmekle beraber 9. yüzyılın ortalarında başlayan yeni sürecin en önemli özelliği, mevsimlik faaliyetler yerine, kışlaklar oluşturularak bunu bütün yıla yaymalarıdır. Bu süreçte su yollarının yanı sıra atlardan da faydalanarak karada da saldırıya başlamışlardır.

Tanışma saldırılarında olduğu gibi ikinci aşamadaki eylemlerine de Britanya'da başlamışlardır. 835'te Sheppey baskını ile başlayan bu süreçte Charnmouth, Portland Adası, Rochester, Londra, Canterbury ve Wembury başta olmak üzere çok sayıda yerleşimi hedef aldılar. 850'lerden itibaren kış döneminde ülkelerine gitmeyi bırakıp baskın bölgelerinde kışlamaya başladılar. Bunun için İngiltere'de ilk olarak Thanet'i seçtiler.

840'lara gelindiğinde İrlanda'da Viking saldırıları nitelik değiştirmeye başladı ve ilk kışlaklarını kurdular. Hatta 841'de Anagass ve Dublin'de ilk limanlarını inşa ettiler ve buraları baskınlar için üs olarak kullanmaya başladılar. İlk yerleşimlerle beraber 845'e gelindiğinde Viking baskınları şiddetini iyice artırmaya başladı. Teryglass, Clonagh, Dunamase, Clonmacnois, Clonfert ve Lorrha'ya sert saldırılarda bulundular. Bu tarihlerden sonra İrlanda'daki Vikingler korsan olmanın ötesinde artık bir krallık kurmaya başlamışlardı.

Rusya'da ise Vikingler daha farklı bir şekilde faaliyet yürütmektedirler. Bu bölgede "Varangiyenler" ismiyle bilinen bu halk 9. yüzyılda Slav nüfus üzerinde hâkimiyet kurarak onların senyörü oldular. Burada ne yoğun bir şekilde yağmalama eylemlerinde bulundular ne de batıdaki kadar büyük katliamlara giriştiler. Muhtemelen yağmalanacak hedef bulunmaması ve buradaki Slavların teslim olmaları bu sonucu doğurmuştur.

Rusya'da da ulaşım elverişli uzun su yollarının yardımıyla bölgede faaliyet yürütmüşlerdir. Bu su yolları üzerinden Karadeniz'e ulaşmış ve oradan Bizans ile ilişkiye geçmişlerdir. 840'ta Karadeniz kıyısındaki Amasra'ya (Amastris) bir saldırı tertip ettikleri iddia edilmektedir. Daha doğuda su yolları sayesinde önce Hazar Denizi'ne, oradan da güne ve ilerleyip 846'da Bağdat'a vardılar. Böylece İslâm dünyasıyla ilk teması kurdular.

Avrupa'da ve Britanya'da 865'ten itibaren "Büyük Danimarka Ordusu"nun ortaya çıkışıyla birlikte Viking saldırıları zirve yapmıştır. Bu ordu, Viking liderlerinden Ragnar Lodbrok'un bir yağmalama faaliyeti sırasında Northumbria kralı A'lla tarafından zehirli yılanlarla dolu bir kuyuya atılarak öldürülmesi üzerine; oğulları Kemiksiz Ivar (Ingware), Halıdan (Hvitsek) ve Hubba tarafından babalarının intikamını almak için 864 veya 865 yıllarında kurulmuştur. Orduda Ragnar'ın oğullarının yanı sıra, Bagsac, Oskytel, Sidrac, Guthrum ve Anwind gibi başka komutanlar da vardı.

Ragnar'ın intikamını almak üzere yola koyulan Büyük Ordu 865'te Doğu Anglia kıyılarından İngiltere'ye çıktı. 867'de Northumbria'yı işgal ettiler ve buranın kralı Aella'yı Kan Kartalı (Blood-Eagle) denilen yöntemle öldürerek Ragnar Lodbrok'un intikamını aldılar. Kan Kartalı (Blood-Eagle) denilen yöntem ayrı için gelişmiş ve güzel bir şekilde intikam amacıyla yapılmış bir işgenciden ibaret değildir. Sagalardan anlaşıldığı kadarıyla İskandinav toplumunda Viking Çağı'ndan çok daha eskilere dayanıp, Viking Çağı'nın sularına kadar sürmüş bir çeşit infaz ve de intikam şekliydi. Uygulamanın yapılmasına gelince kurban öldürülmeden öncelikle sırt bölgesinde omurgasının üstünden boynad boya derisi kesilir. Akabinde kaburgaları omurgasından ayrılarak dışı doğru açılır. Böylece kurbanın kanatlarını dışı

açmış bir kartal şekli verilir. İşlem bunla da kalmaz, kurbanın içeri de çıkarılır. Bu idam intikam amaçlı olabildiği gibi babasını öldüren kişilere yönelik bir ceza olarak da uygulanabilmekteydi. Bu, aynı zamanda kurbanın Odin'e sunulması anlamına gelmekteydi. Sagalardan anlaşıldığı kadarıyla Aella'dan başka bu şekilde kurban edilen isimler arasında Güzel Saçlı Harald'ın oğlu Halıdan, İngiltere kralı Edmond, Munster kralı Maelfgalai ve Başpiskopos Aelfheah da yer almaktaydı.

Ragnar'ın oğulları babalarının intikamını almalarına rağmen bu büyük orduyla birlikte yapılan baskınlar neticesinde elde edilen kazançların tadını almışlardı. Nitekim devamında 878'e kadar Britanya'da çok sayıda saldırılar tertip ettiler. Sonrasında buradaki Wessex krallığı ile antlaşmaya varıp kıtaya yöneldiler. Kitadaki saldırıları ise 892'ye kadar sürmüştür. Bu süreçte Sigfrid liderliğinde, 885 - 886 yılları arasında dördüncü Paris kuşatmasını yaptılar. Fransızlar, Vikingler karşısında zorlanınca yine haraç ödeyerek kuşatmayı kaldırttılar. Büyük Ordu, Paris kuşatması sonrasında kıtada kayda değer bir başarı elde edememiştir. 892'de Britanya'ya dönmüşler ancak kısa süre sonra dağılmışlardır.

Ticaret

Bu dönemde en dikkat çeken nokta, Vikinglerin korsanlıkla ticareti birlikte yürütmeleri idi. Şiddeti çok sevmekle birlikte Bizans veya Müslüman ülkeler gibi kendilerinden daha üstün bir topluluk karşısında korsanlık yerine ticaret yapmışlardır. Aslında korsanlıkla o kadar çok zenginleşmişler ki bir süre sonra ellerindeki ihtiyaç fazlası malzemeleri ihtiyaç duydukları başka bir şeyle değiştirmek için ihtiyaç duymuşlardı. Nitekim Pirenne'in dediği gibi korsanlık ticaretin birinci aşamasıydı ve onlar da özellikle 9. yüzyılın sonundan itibaren ikinci aşamaya yani ticarete geçmişlerdi. Bir süre sonra ise bu iş onlar için korsanlıktan daha kolay ve daha karlı olmuştu. Arkeolojik eserlere baktığımızda ticaretle yağmacılık arasındaki yakınlığı ortaya koyan bulgulara rastlamaktayız. Örneğin İskoçya'nın batısında bulunan bir Viking mezarında kılıç, kargı ve baltanın yanı sıra bir terazi de bulunmuştur. Vikinglerin ilk ticaretleri, yağma yaptıkları bölgedeki insanlarla olmuştur. İsveçlilerin kurdukları, Slavea "gorod" denilen yerleşimler, çevrelerindeki savaşçı olmayan halkları egemenlikleri altına almak ve sömürmek için kullandıkları daimi kaleler haline geldi. Ormanlardan elde ettikleri kürk ve balın yanı sıra, esirleri ve yenilenlerden ele geçirdikleri emtiya da buralarda toplanırlardı.

Finlandiya, İngiltere, İspanya, İtalya, Bizans ve Abbasiler gibi uzak yakın birçok bölgeyle ticaret yaptılar. Hatta Abbasilerde yaşanan bunalımlar sırasında bu bölgeyle ticaretin geçici olarak aksaması üzerine daha doğuda Buhara ve Semerkant'la bile ticari faaliyetlerde bulundular. Böylece İzlanda'dan Konstantinopolis ve Bağdat'a kadar geniş bir coğrafyada ticari olarak kendilerini gösterdiler.

Bu ticarete kuzeyden temin ettikleri bal, kürk ve köle karşılığında doğulu Müslüman ve Yahudi tüccarlardan baharat, ipek, mücevherat gibi ürünler alıyorlardı. Yapılan kazı çalışmalarında Arap yarımadası ve Karadeniz çevresindeki bölgeden akik, kristal ve ametist taşları ithal edildiği anlaşılmaktadır. Bu süreçte İslam dünyasından para şeklinde gelen gümüşlerin, İskandinavlar tarafından eritilip süs eşyası haline getirilmesi sıkça karşılaşılan bir durumdur.

Ticari emtia olarak kölelerin özel bir yeri vardır. Bu ticaret, o kadar yaygındı ki Vikingler, bazen kendi tebaasını bile köle olarak satmaktaydı. Hatta savunmasız bir şekilde yakaladıkları başka İskandinav gemilerini yağmalayıp içindekileri köle olarak satmaktan çekinmezlerdi. Örneğin, ileride Norveç kralı olan Olaf Trygvason gençliğinde Klerkon adlı bir Viking tarafından köle olarak tutulmuş ve satılmıştı. O döneme Bizans'a öyle çok Rus köle satılmıştı ki, İmparatorluğun merkezi Konstantinopolis'in etnik yapısında değişiklikler olmuştu.

Sonuç olarak 9. yüzyıl sonlarından itibaren Vikinglerin kendi tarazlarına uygun bir korsanlık faaliyeti oluşturup yürüttükleri söylenebilir. Vikingler, genel olarak kendi ülkelerinde Avrupa'dakine benzeyen krallıklar kurmaya başladılar. Buna bağlı olarak ilerleyen süreçlerde yaptıkları saldırılar artık korsan eylemlerinin ötesine geçmiş olup düzenli ordularla işgal hareketine dönüşmüştür. Öyle ki Güzel Saçlı Harald gibi bazı krallar bağımsız bir şekilde korsanlık yapmayı yasaklamışlardır.

Seçilmiş Kaynakça

Anglo-Saxson Chronicle, J. A. Giles (ed.), G. Bell & Sons Ltd., London, 1914.

BOYESEN, Hjalmar H., History of Norway, Sampson Low Marston Searle & Rivington, London, 1886.

DU CHAILLU, Paul B., Viking Ages I-II, Charles Scribner's Sons, New York, 1890.

LOGAN, E. Donald, The Vikings in History, Routledge, New York, 1993.

PIRENNE, Henri, Ortaçağ Avrupa'sının Ekonomik ve Sosyal Tarihi, 5. Baskı, Uygur Kocabaşoğlu (çev.), İletişim Yayınları, İstanbul, 2012.

ÜLGEN, Pınar, Ortaçağ Avrupa'sında Kölelik-Toplum ve Hukuk, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul, 2013.

WOLF, Kirsten, Daily Life of the Vikings, Greenwood Press, London, 2004.

Yavaş, Halil, Vikingler, Motto Yayınları, İstanbul, 2019.

VIKİNGLER

HALİL YAVAŞ

Akademik bir çalışma olan bu eser içerisinde günümüz popüler kültürünü derinden etkileyen bilgilerin tarihi ve mitolojik karşılıklarını bulacaksınız! Yüzüklerin efendisi, Hobbit gibi film ve kitaplar da karşımıza çıkan Elfler, Cüceler; Marvel ve Yenilmezler Serisi'nin başkahramanı Thor, Odin, Loki; Vikingler dizisindeki Ragnar Lodbrok, Kemiksiz Ivar, Paris kuşatması; Ragnarok filmindeki kıyamet anlatısı ve daha nice...

Viking tarihi, mitolojisi, askeri teknolojisi, ahlak ve din anlayışları, büyüler, edebiyatları, müzikleri, Türklerle ilişkileri, ilginç savaş teknikleri, giyim kuşamları aile ortamları, hukuk anlayışları ve tüm toplumsal hayatları... Onlarla ilgili birçok sorunuzun cevabını, belki de Türk Edebiyatında yapılmış en kapsamlı telif eser olan Vikingler çalışmasında bulacaksınız.

SİYASİ VE SOSYO-KÜLTÜREL YÖNLERİYLE
VİKİNGLER

HALİL YAVAS

SİYASİ VE SOSYO-KÜLTÜREL YÖNLERİYLE

VİKİNGLER

HALİL YAVAS

“Deniz yüzünde yürürüz
Düşmanı arar buluruz
Öcümüz komaz alırız
Bize Hayreddinli derler”

AKDENİZ'DE
TÜRK KORSANLIĞI'NIN
GELİŞİMİ

BARBAROSLAR
ÇAĞI

Enes DEPE

"Deniz yüzünde yürürüz
Düşmanı arar buluruz
Öcümüz komaz alırız
Bize Hayreddinli derler"

Düzenlediği Hint Seferi sonunda filosunu kaybeden Seydi Ali Reis'in Portkizlilere karşı sarf ettiği bu sözler, kuşkusuz 16. yüzyılın büyük kısmında pek çok Osmanlı denizcisinin diline pelesenk olmuştu. Pekî ya talebeleri Akdeniz'in binlerce mil ötesine dahi yayılan bu "Hayreddin" efsanesinin aslı ne idi? Barbarosların hikayesinde her şey hakikaten bir "öç" davası ve beraberinde gelen sarmalı ile başlayıp gelişti. Başrolleri Midilli'de II. Mehmed'in fâti h sipahilerinden birinin çocukları olarak doğan dört kardeş içinden çıkacaktı. Kadim zamanlardan beri korsanlara hiç de yabancı olmayan bu ada, "Barbaros Kardeşler" in de ilk yuvasıydı.

Kardeşlerin ikincisi olan Oruç, denizcilğe olan hevesiyle deniz ticaretine başladı. Ancak bu seferlerden biri, ilk intikam yemininin edilmesine sebep olacak şekilde gelişti. Gemisi Rodos Şövalyeleri'nin hücumuna uğrayarak küçük kardeşi İlyas'ı şehit verdiği gibi kendisi de esir düştü. Şövalyeler bu ilk Barbaros kanını dökerken, hiçbir zaman peşlerini bırakmayacak olan bir belayı başlarına musallat ettiklerinin o vakit elbette farkında değillerdi. Kardeşlerden üçüncüsü olan Hızır, ne kadar uğraşsa da ağabeyini esaretten kurtaramadı. Ancak kürek mahkumu olan Oruç bir fırsatını bularak bulunduğu gemiden kaçmayı başardı. Deniz ticaretine devam eden ve bir süre Memlük hizmetinde çalışan Oruç, yine Rodos Şövalyelerinin taarruzuna uğrar ve filosu dağıtılır. Antalya'da Şehzade Korkut'un yardımıyla donattığı ilk kalyata ile korsanlığa başlayan Oruç, birkaç başarılı seferden sonra Rodos Şövalyeleri'nin takibatına uğrayarak yine gemisini kaybetti.

1511'de yine Şehzade Korkut'un desteğiyle inşa ettirip donattığı iki kalyata, Barbaros kardeşlerin korsan filosunun kalıcı çekirdeğini oluşturdu. Bu kez İtalyanlara karşı korsanlığa çıkan Oruç Reis büyük ganimetler elde etti. Yavuz Sultan Selim'in padişah olması ve hâmisine olan Şehzade Korkut'un takibata uğraması üzerine tekrar Memlük Sultanı'nın desteğini sağladı. Batıya yelken açan Oruç Reis Cerbe'yi üs edindiği sırada kardeşi Hızır da kendisine katıldı. Tunus sultanı ile işbirliği yaparak İspanya sahillerine dek akınlara başladı. Bir seferinde Papa bile elinden kıl payı kurtulabildi. Bu akınlarda oldukça yüklü ganimetler ele geçirip Endülüs Müslümanlarına da yardım eden Oruç Reis'in ünü tüm Akdeniz'e yayıldı. Bir İspanyol yazar onu "Türkleri Berberi topraklarına getirip Berberilere batının zenginliklerini tatmayı ve onlardan faydalanmayı öğreten ilk kişi" olarak tanımlar. Kızıl sakalı dolayısıyla Hristiyanlar onu bu manada "Barbarossa" lakabıyla anmaktaydılar.

Cezayir sahillerinde uğruna bir kolunu kaybettiği Becâye, Cicek gibi bazı noktaların ardından Cezayir şehrini de ele geçiren (1516) Oruç Reis ve emrindeki Türkler karada da kök salmaya başladılar. Bu süreçte dönemin Osmanlı padişahı I. Selim'e bir heyetle birlikte hediyeler göndermeyi de ihmal etmediler. Yine bu dönemde kardeşlerin en büyüğü olan İshak da aralarına katıldı.

Akılda tutulması gereken bir ayrıntı, bu bölgede faaliyet gösteren Türklerin başta İspanyollar olmak üzere Hristiyanlarla ve onların yerli işbirlikçileriyle mücadele ettiğidir. Cezayir çevresi de yine İspanyollardan ve onların işbirliği içinde oldukları bir emirden fethedilmiştir. Nitekim büyük bir donanma ile gelerek karaya çıkartma yapan ve şehri kuşatan İspanyollar, bazı yerli kabilelerin desteğine rağmen başarısız olduğunda Barbaros kardeşlerin güç alanı daha da genişledi.

Cezayir'de Barbarosların parlak hükümrانlığı, başladığı gibi tehlikeli mücadeleler içinde sürerken tarih her zaman onlardan yana mıydı? İki kardeş ülkenin idaresini aralarında paylaşırken, etraflarındaki yerel hükümdarlar da onlara karşı bilenmeye çoktan başlamıştı.

Batı bölgesinde Tilemsan halkının daveti üzerine ağabeyi İshak ile birlikte gittiği bu şehri ele geçiren Oruç, Fas sınırlarına kadar uzandı. Şehirden kaçmış olan emir ise İspanyollar ile işbirliği yaptı. Vahran'a gelen bir İspanyol soylusunun komutası altında buradan kalkan bir İspanyol ordusu, yanlarında pek çok yerli ile birlikte Barbarosları buradan silmek üzere harekete geçti. Önce Cezayir ve Tilemsan yani Hızır ve Oruç Reis'in arasında bulunan Kalatü'l-Kıla'yı koruyan ağabeyleri İshak ve yoldaşları burada şehit düştü. İspanyolların Tilemsan kuşatmasına aylarca dayanan Oruç, sonunda doğu yolunun da kapanması üzerine işbirliği yaptığı Fas sultanının topraklarına doğru çekilmeye başladı. Ancak dağların arasında kendilerine yetişen kalabalık İspanyol ve yerli kuvvetleri ile çarpışmak zorunda kaldığında adamları ile beraber şehit düştü. Onu şehit eden Garcia Fernandez de La Plaza, ailesinin ve Tineo kasabasının armasında bugün dahi resmedilen başını kesip aldı. Oruç Reis'in başı ve tek kolu olmayan naaşı bugün hâlâ Cezayir-Fas sınırlarında bir yerlerde yatmaktadır.

Oruç Reis'in 1513'te ele geçirdiği Cicek'in 17. yüzyıla ait bir gravürü.

ALGER

Barbaros kardeşlerin Batı seferi böylece uzun menzilli ancak kısa süreli bir sıçrayışın ardından acı bir şekilde sonlanmış oldu. Geride sağ kalan tek Barbaros olan Hızır için kardeşlerinin acılarını sindirmek zor olsa da, düşmanlarının etrafını tamamen sarıp yok etmesine fırsat vermedi. Osmanlı sultanından istediği destek karşılık buldu ve Yavuz Sultan Selim tarafından kendisine ciddi bir askeri destek yanında “Hayreddin” unvanı verildi. Böylece 1519’dan itibaren Hızır Reis’in Osmanlı padişahına bağlı bir Cezayir hâkimi olarak Hayreddin Paşa adıyla anıldığı devir başladı.

1524-1527 arasında Hayreddin Paşa’nın Cezayir’i taktik açıdan terk etmesinin haricinde oradaki Türk/Osmanlı varlığı üç yüzyıl aşkın bir süre kesintisiz devam etmiştir. Oruç Reis’in şehit düşmesi düşmanları arasında korku ve saygıyla anılan “Barbarossa” efsanesini bitirmeye yetmemişti. Düşmanları artık kardeşi Hızır’ı bu şekilde anarken, Hayreddin Paşa bölgede artık kök salmıştı. Başta Turgut, Aydın, Salih ve Sinan gibi meşhur reisler onun etrafında toplanırken, karada da İspanyol ve yerli düşmanlarını alt etmekteydi. Kazanımlarını ise Endülüs’ten getirilen on binlerce Müslüman ile desteklemekte ve bunlara devamlı yenilerini eklemekteydi.

Hayreddin Paşa Cezayir ve çevresinde hem karada hem de denizde varlık gösterirken, 1531’den beri koruması altındaki olduğu Kanuni Sultan Süleyman tarafından İstanbul’a davet edildi. Yerine evlatlığı Hasan’ı bırakan Hayreddin Paşa 1534 yılında beylerbeyi pâyesiyile Kaptan-ı Derya tayin edilerek bu makamın ağırlığını da arttırmıştır. Daha önce reislik, komutanlık hatta gemi mimarlığı yapmış olan Hızır Reis, bundan sonra Osmanlı Akdeniz politikasının esas yönlendiricisi ve uygulayıcısı olan bir stratejisttir. Ancak bundan sonra o ve daha pek çok korsan kökenli denizci de Osmanlı hesabına çalışacaklardır. Filoları Donanma-yı Hümayun’un bir parçası olacak, başarıları ve başarısızlıkları Devlet-i Aliyye’nin hanesine yazılacaktır.

Hayreddin Paşa komutasındaki donanmanın 1537'deki Korfu seferi başarısız olsa da, hemen arkasından Venedik'e ait pek çok ada fetih edilerek Devlet-i Aliyye'nin hakimiyet alanı genişletildi. Buna cevap olarak dönemin büyük Hristiyan deniz güçleri tarafından oluşturulan ittifak donanmasını karşılamak da yine öncelikle Barbarossa'nın göreviydi. 1538 yılında Akdeniz'in en önemli deniz savaşlarından biri Preveze'de gerçekleşti. İspanya, Venedik, Papalık, Portekiz, Malta ve Ceneviz'in oluşturduğu ittifak donanması, sayıca daha az olan Hayreddin Paşa'nın kumanda ettiği Osmanlı donanması tarafından alt edildi. Preveze, tamamen ezici veya yok edici bir zafer olmasa da, Osmanlı donanmasının elini oldukça rahatlattı ve 1540'ta Venedik'i barış yapmak zorunda bıraktı. Ertesi yıl V. Karl'ın Cezayir'e bizzat düzenlediği seferin başarısız olması ise Hayreddin Paşa'nın karşı saldırısını beraberinde getirdi. 1543'te Nice'i almak üzere hareket eden ve kışı Fransa'nın Toulon limanında geçiren Osmanlı donanması, Fransa'nın V. Karl ile anlaşma yapmasının ardından İstanbul'a döndü. Böylece kariyerinin zirvesinde jübilesini yapan Hayreddin Paşa 1546'da en meşhur Osmanlı denizcisi olarak hayata gözlerini yumdu.

Barbarosların 16. yüzyıl başlarında türlü maceralara başladıkları denizcilik kariyeri, istisnai şekilde zamanın en büyük imparatorluklarından birinin deniz kuvvetlerinin tepesinde bitti. Kaptan-ı deryalık makamı Hayreddin Paşa ile birlikte Osmanlı Devleti'nin en seçkin görevlerinden biri oldu. Ancak ondan önce hiçbir korsan kökenli denizci bu makama gelmediği gibi, ondan sonra da ancak çok azı bu makama layık görüldü. Hiçbir Osmanlı denizcisi hem hayatında hem de vefatından sonra onun kadar hürmet görmedi. Turgut Reis, Salih Reis, Aydın Reis gibi kurt denizciler her zaman onun gölgesinde kaldı. Müstakil zaferleri dahi çoğu kez Barbarosların hanesine yazıldı. Turgut, daima kendi filosuna sahip ve özellikle Hayreddin Paşa ile kendi ölümü arasındaki sürede en büyük Türk denizcisi olarak görülse de, bürokratik manada ancak kendi fethettiği Trablusgarb'ın Beylerbeyi olabilir.

Barbaros kardeşlerin en önemli başarılarından birisi aslında kenedileri gibi olanları ustaca bir araya getirip yönetebilmek becerilerinde yatıyordu. Onlar primus inter pares (eşitler arasında birinci) oluşlarına çok da aldırılmayarak gittikleri yerlerde adeta bir devlet oluşumunu sağladılar. Hem Oruç Reis hem de Hızır Reis, adamları tarafından korkulan ve saygı duyulan kişilerdi. Mücadele azimleri pek çok ihanete rağmen düşmanlarını alt etmeye yeterliydi. Teknik açıdan ise kendi zamanlarının denizcilik bilgi ve teknolojisine hâkim oluşları Hayreddin Paşa'nın Gazavatı'ndan anlaşılmaktadır. Denizlerde başarılı oluşlarının bir diğer önemli sebebi de Akdeniz'in binlerce yıldır demirbaş gemisi olan kadirgaya süratin ön planda olduğu özgün bir form vermiş olmalarıdır. Tam da hızın ön planda olduğu bir mesleğe uygun bir modifikasyon!

Barbarosların başlattığı Akdeniz'de Türk korsanlığının altın çağında, önemli ve tartışmalı konulardan birisi de motivasyondur. Genel olarak Osmanlı fetihlerinin temelinde yatan ateşleyici unsur olan gazâ ve cihâd burada da devrededir. Gazavat, adından anlaşılacağı gibi gazâyı bu motivasyonun temel unsuru olarak verir. Barbarosları dünyevilikten olabildiğince çekip çıkarmaya çalışır. Ancak yeterli değildir. Gaza, cihad, intikam hissi, ganimet, otorite arzusu gibi başlıca motivasyon kavramlarının hiç biri diğerlerinden aşağı kalmaz.

Oruç ve Hızır Reislerin temelini attığı Cezayir ve Garb Ocakları oluşumu, üç asrı aşkın hayatı müddetince bölgenin kadim tarihinden ayrılarak dünyanın kendine özgü köşelerinden biri haline getirir. Burası adeta "Türklerin Yeni Dünyası" olmuştur. Endülüs'ten getirilen Müslümanlar buraya gelen Türklerin en büyük yardımcısı olurken bir de bunlar arasındaki kaynaşmadan "Kuloğulları" adıyla yeni bir nesil meydana gelir.

Türklerin gelişle değişen dengelerin örneklerinden olan mühtediler faktörü ise oldukça karmaşıktır. 16. yüzyılda İtalyanların ağırlığını oluşturduğu mühtediler zümresine 17. yüzyılda Kuzey'in Protestan kökenli denizcileri de hevesle katılırlar. Bunlar, Garb Ocakları'nın denizasırlı seferlerini bugün dahi tam olarak bilinmeyen sınırlara uzatmışlardır. İçinde Ali Bicinin gibi Baş reisler, Uluç Hasan gibi Beylerbeyileri ve Uluç Ali gibi kaptanıderyalar görmek hiç de olağandışı değildir.

Korsanlık mesleğine gelecek olursak, kelimenin mana ve içeriğinin günümüzdeki ifadesinden dolayı bu kavrama kısaca açıklık getirmek gerekir. Öncelikle "Pirat" ve "Corsaro" kelimelerinin her biri Türkçeye aynı şekilde "korsan" olarak çevrilmektedir. Ancak aralarında bariz bir fark vardır. Pirat esas olarak kendi hesabına çalışan deniz akıncılarını ifade ederken, yine aşağı yukarı aynı mesleği icra eden korsan ise "izinli" yani bir devletin desteği ve koruması altında olarak bu işi yaparlar. Osmanlı deniz terminolojisinde pirat doğrudan yer almaz ve bunu karşılamak için "harami levend" tanımlaması yapılırken, Türk/Müslüman deniz akıncıları için sıkça korsan ifadesi kullanılır. Müslümanlar gözünde bunlar "deniz gâzileri" olarak genellikle ulvi bir mertebeye yer alırlar. Erken Modern dönemde Akdeniz'de Müslümanların korsanlığa bakışı genel itibarıyla Hristiyanlarınkinden çok farklı değildir. Özellikle 16. yüzyılda büyük ölçüde din savaşları çerçevesinde gerçekleşen mücadelede, her iki taraf da kendi dini adına düşmanın üzerine sefere çıkıp ganimet ve esir elde etmektedir. Her iki din mensubu da kendi tarafını "fâtih/gâzi/şehid" diğer tarafı ise "kâfir" olarak nitelemektedir.

Sonuç olarak, 16. yüzyılın başlarından itibaren Barbaros kardeşlerin Cezayir'de başlattığı oluştum, kendilerinden önce ve kendi zamanlarında faaliyet gösteren Türk deniz akıncılarını kendi bünyesinde toplamayı başardı. Denizde ve karada kuvvetlerini arttırırken her zaman Akdeniz'de kudretli bir Müslüman bey ya da hükümdarın işbirliği ve himayesinden faydalandılar. Zamanla yükselen karizmaları kendileri gibi pek çok denizciyi daima onların etrafına çekti. Bu denizciler Cezayir Osmanlı Devleti'ne bağlı bir eyalet olduğunda da bu büyük imparatorluğa yaslanarak ancak merkezi bürokrasiye doğrudan hesap vermemenin rahatlığıyla faaliyet gösterdiler. Bu rahatlık ve yüksek başarı ihtimali pek çok gayrimüslimi de saflarına katarak geniş bir muhtedi korsanlar zümresi meydana getirdi. Endülüs'ten getirilen çok sayıda Morisko/Müdeccen taffesi'nin katılımı da 16. yüzyıldan itibaren Kuzey Afrika'da özellikle Cezayir'in çehresini eskisinden bariz olarak ayırt edilecek şekilde değiştirdi. Nihayetinde tüm bu faktörler Magrib Ocaklarının (Cezayir-Tunus-Trablusgarb) hem Akdeniz ile hem de Yeni Dünya ile çok daha girift bir şekilde eklemlenmesine giden yolu açtı.

Seçilmiş Kaynakça

BOSTAN, İ., "Oruç Reis", TDV İslam Ansiklopedisi, c. 33, İstanbul, 2007, s. 426-428.

BOSTAN, İ., "Kanuni ve Akdeniz Siyaseti (1530-1550)", Osmanlı Akdenizi, İstanbul, 2017, s. 73-101.

BRADFORD, E., Barbaros Hayrettin (Kaptan-ı Derya Barbaros Hayrettin Paşa'nın Hayatı), çev. Zehra Ağıralı, İstanbul, 1970.
DÜZDAĞ, M. E., Kaptan-ı Derya Barbaros Hayreddin Paşa'nın Hatıraları, 2. bs., İstanbul, 2004.

GÜRKAN, E. S., Sultanın Korsanları: Osmanlı Akdenizi'nde Gazâ, Yağma ve Esaret, 1500-1700, İstanbul, 2018.

TURAN, Ş., "Barbaros Hayreddin Paşa", TDV İslam Ansiklopedisi, c. 5, İstanbul, 1992, s. 65-67.

Çevrimiçi

Bire bir

Uygulamalı ve Öğrenme Garantili SEO Eğitimi

AyhanKaraman

YENİLGİSİZ KORSAN KANHOJİ ANGREY

AVRUPALILARA DİRENEN

HİNTLİ

Furkan KÜLÜNK

Hindistan coğrafyası 15. yüzyılın sonlarına doğru yeni bir çağa adım atıyordu. Zengin ticaret potansiyeli ile yeni girişim çağının göz bebeği olacak olan Hindistan, yeni misafirleriyle çok geçmeden tanışacaktı. 1488-89 yıllarında Portekizli Pero de Covilhao'nın Hürmüzü ziyaret etmesi ve Asya'daki çeşitli ticaret güzergâhları ile ilgili bilgi edinmesinin ardından çok geçmeden 1498'de Vasco da Gama Kalikut'ta görülmüştü. İşte bu noktadan itibaren Hindistan coğrafyası ardı arkası kesilmeyen ziyaretçilerine kapılarını aralamış oldu.

Coğrafi olarak birçok ticaret güzergâhının üzerinde konumlanıyor ve birbirinden farklı ticari metalleri bünyesinde barındırıyor olması, Hindistan'ı Avrupalı devletler nezdinde cazip bir hale getiriyordu. Portekizliler ile başlayan sürecin devamında Hindistan coğrafyasının diğer misafirleri sırasıyla Hollandalılar, İngilizler ve Fransızlar oldu. Bu devletler arasında ise Hindistan'da daha fazla kalıcılık sağlayan ve etki sahasını genişleten İngiltere oldu. 1600 yılında kurulan Doğu Hindistan Şirketi önderliğinde Hindistan coğrafyasında kurumsallaşan İngilizlerin ticaret filoları bölgedeki deniz ticaretine büyük bir

canlılık kazandırdı. Pek tabi bu ziyaretler ticaretin beraberinde bir hegemonya yarışını da doğurdu. Özellikle Portekizlilerin işgalci tavırları ve beraberinde İngiliz-Fransız çatışmaları, hâlihazırda bir bütünlük arz etmeyen Hindistan toprakları üzerinde kaotik bir ortam meydana getirdi.

Avrupalı ziyaretçilerin teşebbüsleri beraberinde batı kıyılarında ticari bir canlılık oluşturdu. Hindistan'ın batı kıyıları boyunca uzanan Koçi, Goa, Surat ve Bombay gibi belli başlı kıyı şehirleri hem ticari açıdan zenginleştiler hem de daha fazla dikkatleri üzerlerine çektiler.

Malabar şehri de bu yükselişten kendi payını aldı ve hatta muhalif bir tavırla Portekizli hegemonyasına da direniş gösterdi. Bu denli zengin bir ticaretin döndüğü coğrafyanın ve denizleri üzerinde gezen ticari meta yahut para dolu gemilerin denizler üzerinde karşılaştıkları tehditler yalnızca fırtınalar değildi elbette. Hindistan kıyıları şimdi korsanlarla karşı karşıyaydı.

Hindistan kıyılarında adı duyulan ilk Avrupalı korsan, Vasco da Gama'ya ikinci Hindistan yolculuğunda eşlik eden Vicente Sodre'ydı. Onunla başlayan korsanlık faaliyetleri yüzyılın devamında giderek daha da arttı.

Sonraki yüzyıllarda gerek Avrupalı devletlerin müdahaleleri ve gerekse artan korsanlık faaliyetleri, Hint kıyılarını uzun soluklu bir karmaşa içerisine sürükleyecekti. 1500'lü yıllardan 1800'lere kadar uzanan süreçte Hindistan'ın batı özellikle batı kıyıları ve Hint Okyanusu üzerindeki ticaret ağı, oldukça yıpratıcı bir düzeye meydana getirmişti.

Avrupalı güçlerin Hint ticareti için keskin bir rekabet içerisinde olmaları ve Hint güçlerinin de kendi aralarında savaş halinde olmaları bu kaotik tabloyu daha da derinleştiriyordu. Pek tabi bölgeye dışarıdan gelen Avrupa menşeli korsanlar yine Hindistan'ın Avrupalı misafirlerinin gemilerini tehdit ediyorlardı. Dolayısıyla Avrupalı tüccarlar adeta peşlerinde kendi işlerini baltalayacak olan korsanları da getirmişlerdi. Bu noktada Hindistan'da yerli bir denizci ortaya çıktı. Onun davası hem Avrupalı hegemonyasına karşı çıkıyordu hem de bölgesel bir savunma yapılması iddiası güdüyordu. Kendi halkının gözünde kahramanlaşacak olan bu amirali, Avrupalılar korsan olarak niteleyeceklerdi.

Görsel: Kanhoji Angrey'in Çizimi

Bu sıkıntılı dönemde Maharaştra eyaleti iki önemli lider doğurdu. Bunlardan biri Büyük Sivaji diğeri ise Marata Amirali. Avrupalıların deyimiyle "yenilmez korsan" Kanhoji Angrey'den başkası değildi. Marathalılar 17. yüzyılda Sivaji önderliğinde denizcilikte büyük bir ilerleme kaydetmişlerdi. Bunun sonucunda Konkan sahili boyunca genel anlamda denizcilik canlanmıştı. 1648'de Sivaji'nin Siddiler üzerine savaş ilan etmesi ve onlara ait bir kaleyi ele geçirmesi, uzun soluklu bir savaşı başlatmış oldu. 1679'da ise İngilizlerin artan gücünün kendi hâkimiyet sahası için bir tehdit oluşturduğunu düşündüğü için Bombay'a yakın olan Kanderi ve Kulaba adalarını ele geçirdi. Bu stratejik hamle onlara kendi savunmaları ve var olan ticaret ağlarını genişletmeleri için önemli bir olanak sağlamıştı.

Marathalıların Avrupalılardan önce rekabet içerisinde oldukları yine onlar gibi yerli bir düşmanları vardı. Bunlar, 17. yüzyılın ortalarında yarı bağımsız bir derebeylik kuran ve Danda Rajpur limanını geliştiren Siddilerdi. Siddilerin yarı bağımsız durumları kısa süre içerisinde yerini tam bağımsız bir derebeyliğe bırakacaktı. Bijapur Kralı'nın içerisinde bulunduğu durumda faydalanan Siddi reisi bu fırsatı iyi değerlendirmişti.

Marathalılar ise Siddileri sıkıntıya sokmuşlardı. Karada ve denizde sürekli bir savaş hali meydana gelen bu çatışma sürecinde Marathalılar ile Siddiler sürekli savaş halinde olmalarına rağmen, Siddi'de hizmet eden birçok Marata askeri ve sivillere vardı. Bunun yanında Marata donanması Siddi Müslümanları tarafından yönetiliyordu. Esasında bu durum iki düşmanın kendi içlerinde savaşın yanı sıra liyakate dayalı bir alışverişleri olduğunu da göstermektedir.

Kanhoji Angrey'in yönetimi devralmasına kadar olan süreçte gemiciler yalnızca Konkan balıkçıları arasından seçiliyordu. Onun döneminde ise insanların Müslüman, Hristiyan, Hindu, Avrupalı, Arap veya Farişi olmalarının bir anlamı kalmamıştı. Yalnızca yetenekli olanlar tercih ediliyorlardı. Bu onun denizcilige olan yaklaşımlarına güzel bir örnektir. Neticede kimliğine bakmaksızın işini daha iyi yapanı tercih ediyor olması, gelecekte mürettebatına katılma konusunda tercih edilen bir amiral ya da Avrupalıların deyimiyle korsan olmasını sağlayacaktı.

Kanhoji Angrey'in döneminde denizlerdeki korsanlık faaliyetleri ve risk öylesine artmıştı ki ticari gemiler güçlü filolar altında yelken açmak zorunda kalıyorlardı. Doğu Hindistan Şirketi, gemilerini güvenli biçimde limana yanaştırabilen kaptanlara hediyeler veya ödülleri veriyordu. Özellikle Arap denizi oldukça gürvenmişti. İşte böyle karanlık bir dönemde ortaya çıkan Kanhoji Angrey sahip olduğu seçkin deniz zekâsıyla kısa sürede farkını ortaya koyacaktı. İngiliz kayıtları ondan bahsederken gemilerine ağır meblağlar harcayan ve ticareti neredeyse tamamen mahveden "tehlikeli korsan" olarak nitelendiriyorlardı. Üstelik onu yok etmek adına ellerinden gelen her şeyi yapacaklardı.

Kral Sivaji 1682'de öldüğünde Kanhoji Angrey henüz 11 yaşındaydı. Babası Tukoji Angrey Sivaji'nin babası Shahaji'nin memuruydu. Tukoji, Chawli'da gerçekleşen deniz savaşında Portekizlilere karşı savaşmıştı. Ardından Siddilere karşı Sivaji'nin hizmetine girmişti. Sivaji daha sonra onu bir kıyı kalesi olan Suvarnadurg'a Komutan Yardımcısı yaptı ki bu kale daha sonraları "Angrey Kalesi" olarak anılacaktır. Dolayısıyla Angrey ailesinin denizcilik konusundaki kabiliyetleri Kanhoji ile sınırlı bir durum değildi.

Sivaji'nin ölümünden sonra Babürlüler, Dekken'deki savaşlarını yenilemişlerdi. Bijapur zayıftı ve Marathalılar dağınık haldeydiler. Bir yandan Babürlüler çevredeki kaleleri sırayla geçirirken diğer yandan Siddiler sahil şeridini işgal ederek Suvarnadurg'u kuşatmışlardı. Kaleye saldırı ile giremeyen Siddiler, kaleyi teslim almak için kale komutanına rüşvet verdiler. Gizli görüşmeler devam ederken, tehlike kokusunu alan Kanhoji Angrey, gece yarısı darbesiyle kalenin komutasını ele geçirdi. Sonra kuşatmayı kaldırmak için Siddi adasına bir saldırı düzenledi. Yakalandı, ama kaçmayı ve kanal boyunca kalesine geri yüzmeyi başardı. Sonrasında savunmaya çekilen Kanhoji muson yağmurları düşmanı geri çekilmeye zorlayana kadar savunmada kaldı. Faaliyetlerinden ötürü Marata kralı Sambhaji ona kalenin kumandasını ve sahili koruma görevini verdi.

Kanhoji bu andan itibaren kafasında tasarladığı projelerini peşi sıra gerçekleştirdi. Onun vizyoner kişiliği kale komutanlığını üstlendiği ilk zamanlarda kendisini göstermişti. Kanhoji eski kaleleri onardı, yenilerini inşa etti ve yeterli silah gücüne sahip kırk çeşit gemilik filosunun yapımını üstlendi. Yavaş yavaş Pune şehrindeki reislerin etkisinden kurtularak kendini bağımsız bir hale getirdi ve Bombay'ın üç yüz mil güneyinde neredeyse bütün sahilin efendisi oldu. Kısa sürede kazandığı bağımsızlığı onun için yeterli değildi. Kafasında tasarladığı bağımsızlık yalnızca yerel güçlere karşı bir sınırlılık arz etmiyordu. Sıradaki hedefi kendinden önce bu topraklara gelen ve işgal faaliyetlerinde bulunan Avrupalı güçlerdi.

Kanhoji, Bombay'ın güneyinde sahil boyunca Alibag, Suvarnadurg ve Vijaydurg'da bir dizi kale inşa etti ve tüm gemilere, özellikle de Doğu Hindistan Şirketi'ne karşı savaşmak adına gerek bir korsan krala döndüştü. Siddillerin ardından Kanhoji şimdi daha büyük bir rekabet içerisine girmişti. Bombay ve Surat'ta hâlihazırda yerleşik olan İngilizlerle denizler üzerinde çarpışmak konusundaki kararlılık ancak ona ait olabilecek türden bir riskti. Pek tabi bu rekabetin altıyapısında elbette bazı nedenler vardı. Bu sebeple Kanhoji, öteden beri Hindistan'ın batı kıyılarındaki gerçekleşen ve ardi arkası kesilmeyen çeşitli işgal girişimlerine bir tepki olarak yeni bir tavır sergilemeye karar vermişti.

İngilizler tüm gemilere ve tuz ticaretine vergi uygulaması getirmişlerdi. Öte yandan yerli ve yabancı gemilerden geçişler için izin belgesi de istenmeye başlanmıştı. Eğer bir gemi geçiş için izin belgesine sahip değilse bu noktada gemiye ve taşıdığı yüklere el konuluyordu. Bu sebeple Kanhoji'nin tuz gemilerinin ikisine İngilizler tarafından el konuldu. Kanhoji, kendi ruhsatlarını dağıtarak bu duruma karşılık verdi ve bunun üzerine bu ruhsatı taşımayan gemilerin yelken açmasını engelleyerek gemileri ele geçirmeye başladı. Bu rekabetin neticesinde İngilizler ile Kanhoji birkaç kez karşı karşıya geldiler ve bu çarpışmalar neticesinde İngilizler gemilerinden birkaçını kaybettiler. Bu andan itibaren Kanhoji Angrey "korsan" olarak anılmaya başladı. Şirketin Bombay'daki hükümeti, eşit derecede şiddetle eyleme geçeceği sinyallerini vermişti. Kanhoji'ye, gemilerindeki korsanlık eylemlerinin cezasız kalmayacağı bildirildi. Kanhoji bu tehditlere basit bir cevap verdi. İngilizlere, Kanhoji Angrey adını hatırlatacak sebepler verecekti.

Tehdit politikasını çok iyi yürüttü. 1704 yılında onu uyarması için özel elçi dahi gönderildi. Böylelikle Hindistan tarihinde İngiliz hegemonyasının mihenk taşlarını döşeyen "Doğu Hindistan Şirketi" doğrudan olmak suretiyle Kanhoji Angrey ile resmi temas kurmuş oldu.

Birkaç yıl sonra Kanhoji, güçlü gemi filosuyla Bombay'ı doğrudan gören bir adaya el koydu ve onu güçlendirdi. Bu gemilerden bazıları kırk kadar silah taşıyor ve tecrübeli Avrupalı denizciler tarafından idare ediliyorlardı. Dolayısıyla bu konumlanış kasaba için ciddi bir tehlikeye dönüşmüştü. Üstelik Bombay'ın savunma hattı oldukça zayıftı. Böylelikle Kanhoji, Bombay'a giriş çıkışlarda ciddi bir hâkimiyet alanı elde etmiş oldu. Nitekim istedikleri herhangi bir gemiyi alıkoyabiliyordu. Bu aynı zamanda Doğu Hindistan Şirketi'nin Bombay'daki hükümetinin elinin kolunun bağlanması demekti. Şirket bu durumdan oldukça endişelenmişti ki misilleme amacıyla yirmi kalyonluk filo gönderildi. Keşif gezisinin 9 Haziran tarihli resmi kaydında belli belirsiz bir ifadeyle, yanlış yönlendirmeden kaynaklı elli kişilik bir kayıp yaşanmasına karşın tüm galyotların geri getirildiğinden ve bir Angrey kasabasının yıkıldığından bahsediliyordu.

Şirketin içerisinde bulunduğu bu vaziyet var olan askeri kadroların daha çok ayakta kalması ve bunun yanında herhangi bir disiplinin mevcut olmadığını gösteriyor ki Kanhoji'ye karşı hiç zafer elde edememiş olmaları açıkçası pek de sürpriz bir sonuç değildir. Yönetimdeki usulsüzlükler inanılmaz seviyelerdeydi. Öyle ki askerlerin çatışma esnasında barut israflarını önlemek amaçlı bir emir dahi çıkarmışlardı. 1715'e gelindiğinde ise yeni ve güçlü bir Bombay Valisi atandı. Bu isim, özellikle kendi yuvalarını inşa etmekle meşgul olan zayıf ve rüşvetçi seleflerinden çok farklı bir kişilik olan Charles Boone'dan başkası değildi. İlk hareketi, yerleşimin tam çevresine güçlü bir duvar inşa etmek oldu. Daha sonra savaş gemileri inşa etti, ancak onları idare etmekte büyük güçlük çekti çünkü Doğu Hindistan Şirketi denizcilere öylesine kötü ücretler ödüyor ki Kanhoji'ye hizmet etmenin daha karlı olması bu konuda denizcilerin tercihinin kolaylaştırdığıydı. Buna rağmen Boone kendi emrinde, on dokuz firkateyn, küçük filika, iki direkt yelkenli gemi ve kürekli kadırgadan oluşan iyi bir filo inşa etmeyi başarmıştı.

Komodor (filo komutanı) Matthews, 1721'de Madagaskar'dan Bombay'a ulaştığında, Boone'un Malabar korsanlarına ortak bir saldırı için Portekizliler ile birlikte güçlü bir koalisyon kurduğunu gördü. Ancak harekât planının tasarlandığı dönemde Matthews'in öfkesi Portekizli komutanı rahatsız etti. Kulaba'da Kanhoji'ye saldırırken Portekizli komutanın fevri davranışları ve keşif gezisinin ardından başlayan tartışmalar ve Komodor Matthews'in Portekizli komutanın ağzına değneğiyle vurması sonucu, ittifak henüz daha meyve vermeden bozulmuş oldu. Bu deniz seferi, Boone'un valiliğini taçlandıran olaydı. Her ne kadar hayal kırıklığına uğramış olsa da bir şekilde hem Malabar hem de Kızıldeniz'deki korsanlara, seleflerinin ve asi teğmenlerinin yol açtığı zorluğa rağmen, onlara hepsinden daha fazla zarar vermeye çalıştığını ve çalışacağını göstermiş oldu. 9 Ocak 1722'de İngiltere'ye doğru yola çıktı. Kıyıya doğru ilerledikçe, üç gemisi Angrey'in filosu tarafından saldırıya uğradı, ancak bu darbeyi atlattı. Anjediva'ya yaklaştığında ise bir gemiyi yağmalayan korsanları def ederek hem gemiyi kurtardı hem de bir korsanı esir aldı.

1723'te Angrey iki İngiliz gemisine daha saldırdı. 1724'te Portekizliler ile ittifak kurarak Vijaydurg'a saldıran Hollandalıları püskürttü. 1725'te Siddiler ile barış anlaşması yapıldı. Kanhoji'nin ölmeden önceki son zaferi 1729'da Palgad Kalesi'ni almak oldu. 4 Temmuz 1729'da yaşamını yitiren Kanhoji Angrey, 1702-1729 arasında birçok deniz savaşına katıldı ve liderlik etti. Kanhoji'nin sergilediği duruş; Portekizliler, İngilizler ve Hollandalılar ile olan mücadeleleri, Hindistan tarihinde onu başka bir konuma getirdi. Kanhoji, Hindistan tarihinde bir kahraman olarak anılırken Avrupalıların gözünde "yenilgisiz korsan" olarak nitelendirildi. Surat'tan Güney Konkan'a bir dönem Arap Denizi'nin efendisi olan Kanhoji, arkasında epik bir hikâye bırakmış oldu.

Seçilmiş Kaynakça

Charles Grey, *Pirates of The Eastern Seas (1618-1723)*, London, 1933.

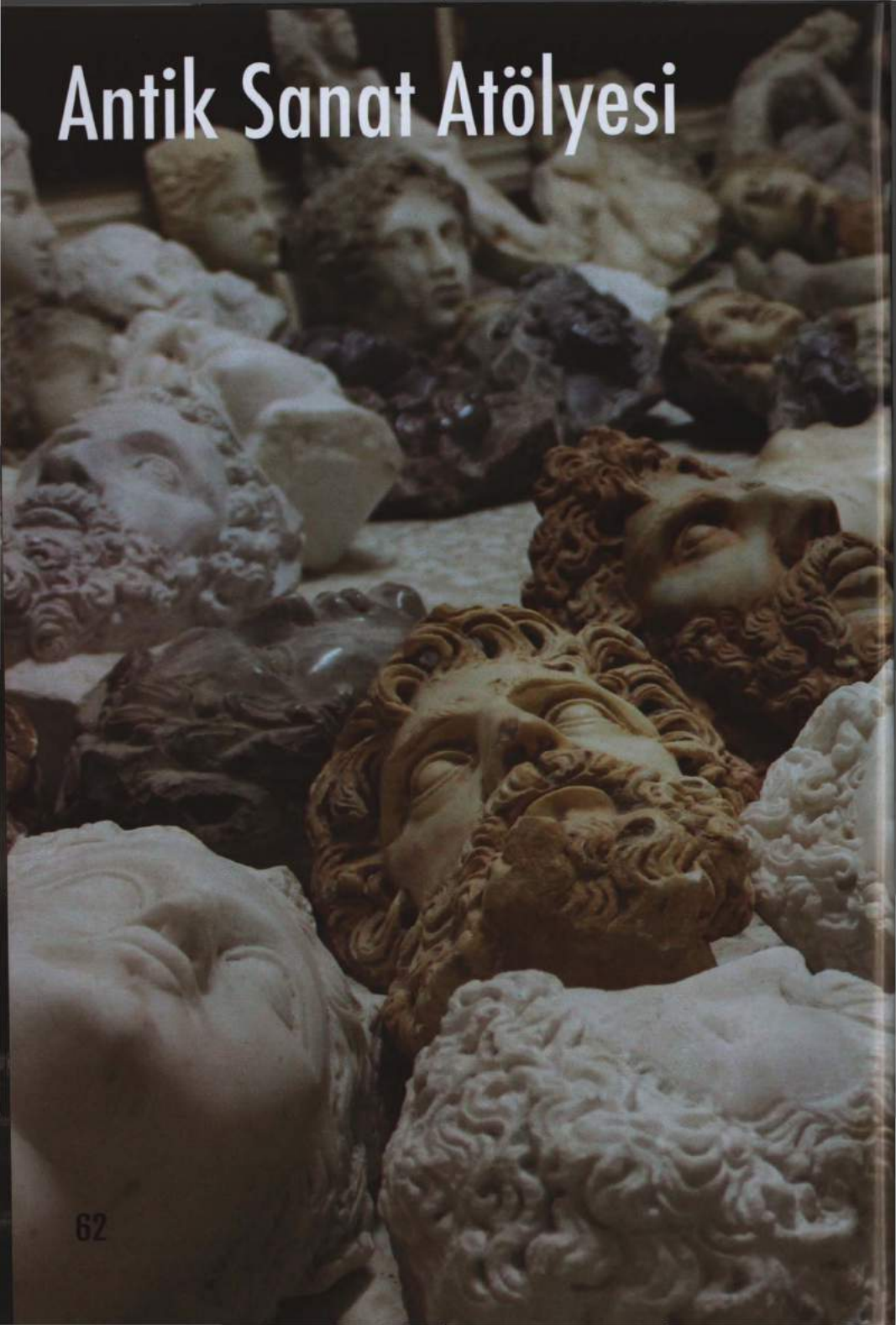
Foreign Office Historical Section, Great Britain, *The Formation Of The Portuguese Colonial Empire*, Ed. G. W. Prothero, London: Published By H. M. Stationery Office, 1920, s. 15-16.

O. K. Nambiar, *Our Seafaring In The Indian Ocean*, Jeevan Publications, Bangalore, 1975.

Phillip Gosse, *The History of Piracy, With Illustrations And Map*, 1934.

Surendra Nath Sen, *Early Career of Kanhoji Angria And Other Papers*, University of Calcutta, 1941.

Antik Sanat Atölyesi

Atölyemiz '**Her dönemin sanatı**' sloganı ile geçmişten günümüze Anadolu medeniyetlerine dair eserler eski teknikler kullanılarak üretilmektedir.

Neler üretiyoruz;

*Mermer büst, tors ve heykeller

*Antik mozaikler

*Replika Yunan, Roma ve Bizans sikkeleri

*Antik takılar

*Mozaik logo tasarımları

*Özel siparişler ile antik sanata dair her şey

İletişim: www.antiksanatatolyesi.com

Tel: Atölye 1: Asaf ÖZALP:05359202931-
Konyaaltı/Antalya

Atölye 2: Abdullah
ÖZALP:05363185051- Defne/Hatay

WhatsApp: +905359202931

Mail: info@antiksanatatolyesi.com

SİYASİ VE SOSYO-KÜLTÜREL YÖNLERİYLE
VİKİNGLER

HALİL YAVAŞ

SİYASİ VE SOSYO-KÜLTÜREL YÖNLERİYLE

VİKİNGLER

HALİL YAVAŞ

MOTTO